

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยเรื่อง การสร้างชุดการสอนภาษาอังกฤษแนวบูรณาการ สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเอกสารตามหัวข้อต่อไปนี้เพื่อเป็น
แนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

2. การบูรณาการ

3. การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

4. รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

5. หลักการทางจิตวิทยาในการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

5.1 จิตวิทยาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

5.2 ลักษณะเด็กวัยประถมศึกษา (อายุ 6 - 12 ปี)

6. การสร้างชุดการสอน

7. การวัดผลและประเมินผล

7.1 การประเมินผลตามสภาพจริง

7.2 การประเมินผลทางภาษา

8. การวัดเจตคติ

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 งานวิจัยในประเทศ

9.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในหลักสูตร

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้าง
หลักสูตรยึดหยุ่น สำหรับการจัดการศึกษาในช่วงระยะเวลา 12 ปี (ป.1 - ม.6) โดยมีการกำหนด
กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็น 8 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระ มีการกำหนดสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่ม และมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ช่วงชั้นละ 3 ปี ได้แก่

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

หลักสูตรแกนกลางดังกล่าว กำหนดขึ้นเพื่อสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาคให้สอดคล้องกับปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน แต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 2)

หลักสูตรนี้มุ่งให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มี ความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับ ตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ

วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 3)

ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีการกำหนดหลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร การจัดหลักสูตร การจัดเวลาเรียน การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เอกสารหลักฐาน การศึกษา การเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาศักยภาพครู การจัดหลักสูตรสถานศึกษา และการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน โดยในทุกหัวข้อมีการรายละเอียดสำหรับผู้นำหลักสูตรไปใช้ นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีการจัดทำแยกตามกลุ่มสาระ 8 กลุ่ม แต่ในที่นี้ผู้วิจัย ขอเสนอเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเนื้อความที่เป็นรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้ คือ

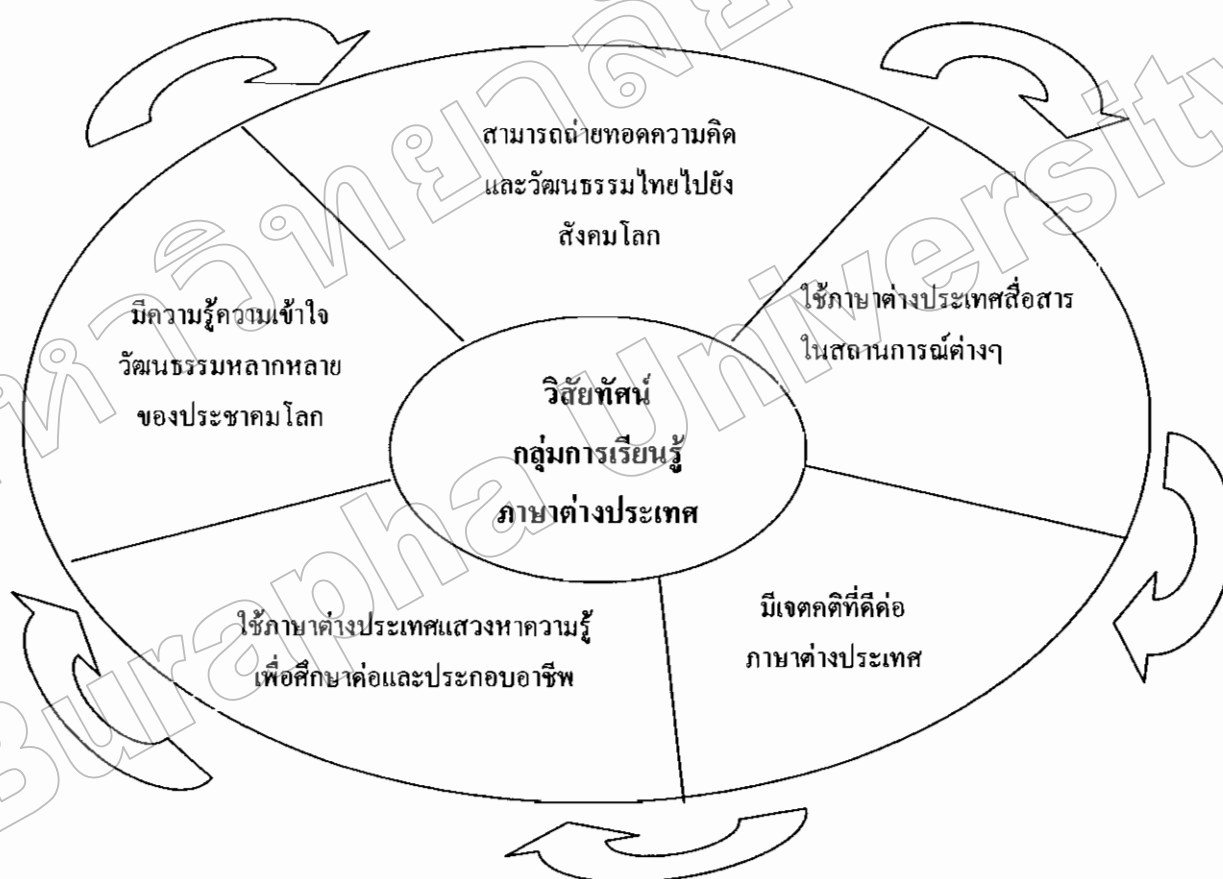
1. ความสำคัญ
2. วิสัยทัศน์
3. โครงสร้างของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
4. คุณภาพผู้เรียน
5. สาระ
6. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
8. กระบวนการเรียนรู้
9. การวัดและประเมินผล
10. แหล่งการเรียนรู้

ความสำคัญ

ในสังคมโลกปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ ในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม และเพื่อการประกอบอาชีพ ตลอดจน เพื่อให้สามารถนำประเทศไปสู่การแข่งขันด้านเศรษฐกิจ เข้าใจความแตกต่างทางการเมืองและ วัฒนธรรมในฐานะที่เป็นพลเมืองโลกในยุคโลกาภิวัตน์ การเรียนภาษาต่างประเทศจะช่วยให้ผู้เรียน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถสื่อสารกับชาวต่างประเทศได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมั่นใจ มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีความเข้าใจและภาคภูมิใจ ในภาษาและวัฒนธรรมไทย และสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ไปสู่สังคมโลก

วิสัยทัศน์

การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีเป้าหมายสูงสุด คือ ต้องการให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ตามจุดหมายของหลักสูตร และมีความคาดหวังว่า เมื่อผู้เรียนได้เรียนภาษาต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ผู้เรียนจะมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ สื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 วิสัยทัศน์กลุ่มการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (กรมวิชาการ, 2546 ข, หน้า 2)

โครงสร้างของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

โครงสร้างของหลักสูตรภาษาต่างประเทศ กำหนดตามระดับความสามารถทางภาษา และพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Proficiency - Based) โดยจัดแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ คือ

1. ช่วงชั้น ป.1 - 3 ระดับเตรียมความพร้อม (Preparatory Level)
2. ช่วงชั้น ป.4 - 6 ระดับต้น (Beginner Level)
3. ช่วงชั้น ม.1 - 3 ระดับกำลังพัฒนา (Developing Level)
4. ช่วงชั้น ม.4 - 6 ระดับก้าวหน้า (Expanding Level)

คุณภาพผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้สาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานการเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงาน อย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็น คุณภาพตามความคาดหวังของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพ ได้ตามที่คาดหวังดังกล่าว หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ผู้เรียนพึงมีเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีแล้ว ไว้เป็นกรอบ สำหรับแต่ละช่วงชั้น แต่ในที่นี้ผู้วิจัยขอกล่าวเฉพาะ คุณภาพผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 (จบชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6) ดังนี้

1. เข้าใจและใช้ภาษาต่างประเทศ แลกเปลี่ยน และนำเสนอข้อมูลข่าวสาร สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ชีวิตประจำวัน สิ่งแวดล้อมในชุมชน
2. มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ เน้นการฟัง – พูด – อ่าน - ตามหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เวลาว่าง และนันทนาการ สุขภาพและสวัสดิการ การซื้อ - ขาย ลมฟ้าอากาศ ภายในวงคำศัพท์ ประมาณ 1,050 - 1,200 คำ (คำศัพท์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม)
3. ใช้ประโยคเดี่ยว และประโยคผสม สื่อความหมายตามบริบทต่าง ๆ
4. เข้าใจข้อความที่เป็นความเรียง และไม่ใช้ความเรียงในการสนทนาทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ในบริบทที่หลากหลาย
5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางภาษา และชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษา ตามบริบทของข้อความที่พบตามระดับชั้น
6. มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ นำเสนอและสืบค้นข้อมูลความรู้ ในสาระการเรียนรู้ที่เรียนตามความสนใจในระดับชั้น

7. มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศภายในห้องเรียน และในโรงเรียนในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และความเพลิดเพลิน (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 2 - 3)

สาระ

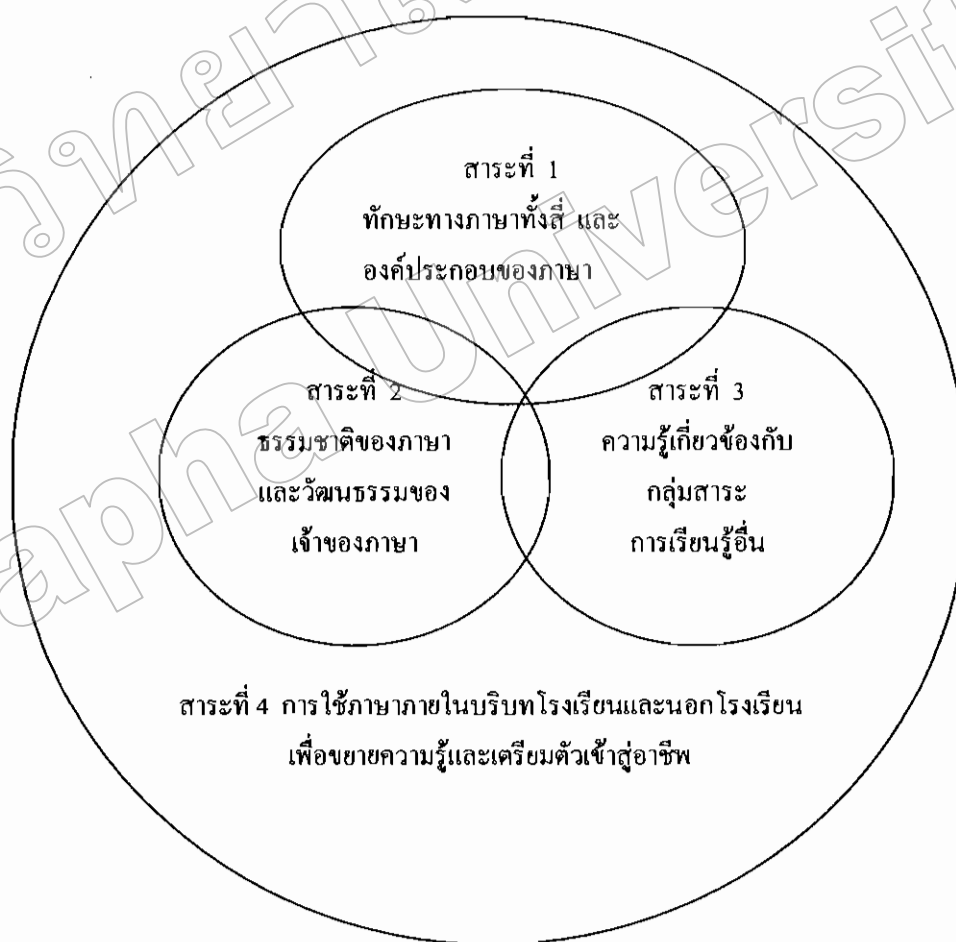
สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วย 4 สาระ ดังนี้

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communications)

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม (Culture)

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น (Connections)

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนโลก (Communities)

ภาพที่ 2 กรอบมโนทัศน์ (Concept) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (กรมวิชาการ, 2546 ข, หน้า 4)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้เนื้อหา เป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาก่อนแล้ว ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น นำมาสร้างเป็นเนื้อหาบทเรียนภาษาอังกฤษ โดยเนื้อหาสาระที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เน้นสาระการเรียนรู้ 4 สาระ คือ สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communications) สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม (Culture) สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น (Connections) และสาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนโลก (Communities) ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอสาระสำคัญของ 4 สาระ ดังกล่าว ดังนี้

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communications)

ภาษาเพื่อการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาต่างประเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่ใช่เพียงแต่การจดจำคำศัพท์ และรูปประโยคในภาษา นักเรียนต้องใช้ภาษาได้คล่อง เข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และตระหนักถึงวิธีการที่จะนำภาษาและวัฒนธรรมไปใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ในสังคม

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม (Culture)

ภาษาและวัฒนธรรม หมายถึง การรับรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา เป็นการทำให้นักเรียนตระหนักถึงทัศนะของชาติอื่น ๆ รวมทั้งวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ รูปแบบพฤติกรรม และเข้าใจถึงอิทธิพลวัฒนธรรมของชนชาติอื่น ที่มีต่อสังคมของเรา วัฒนธรรมมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ แนวคิด (Perspectives) การปฏิบัติ (Practices) และผลผลิต (Products) ภาษาเป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึงแนวคิดด้านวัฒนธรรม นักเรียนจะมีโอกาสได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของตน หลังจากได้ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของชนชาติอื่น ๆ

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น (Connections)

นักเรียนมีประสบการณ์เดิมของตนอยู่แล้ว เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เป็นแหล่งความรู้ที่มีค่า การเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น จะช่วยเสริมความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ให้กับนักเรียนในขณะที่กำลังฝึกฝนภาษาต่างประเทศ

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนโลก (Communities)

การที่นักเรียนสามารถนำประสบการณ์จากภายนอกโรงเรียน มาใช้ในโรงเรียนและนำความรู้ที่ได้รับในโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาค้นพื้นฐาน

มาตรฐานการเรียนรู้ เป็นมาตรฐานกลางสำหรับสถานศึกษา ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อนำไปกำหนดหลักสูตร จัดหลักสูตร การสอนและการประเมินผล ให้เป็นแนวเดียวกัน เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นประสบการณ์ที่มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มาตรฐาน

การเรียนรู้ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความรู้และประสิทธิภาพต่าง ๆ ที่นักเรียนสามารถทำได้ ในแต่ละสาระ และใช้เป็นมาตรฐานกลางสำหรับการตรวจสอบ ประเมิน และตัดสินคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ โดยเน้นองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ความรู้ ทักษะ/ กระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งกำหนดตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งในที่นี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอมาตรฐานการเรียนรู้ในสาระที่เกี่ยวข้อง ทั้ง 4 สาระ ดังนี้

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ค 1.1 คาดหวังว่า นักเรียนจะเข้าใจและตีความการสื่อสารด้วย ภาษาต่างประเทศทั้งการพูดและการเขียนในหัวข้อที่หลากหลาย

มาตรฐาน ค 1.2 คาดหวังว่า นักเรียนจะสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร โดยตรงระหว่างบุคคลเพื่อการสังสรรค์ในสังคมทั้งในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น และการแสดงความรู้สึกหรืออารมณ์

มาตรฐาน ค 1.3 คาดหวังว่านักเรียนจะสามารถนำเสนอข้อมูล ความคิดรวบยอด และความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อต่างๆที่หลากหลาย โดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียนที่ผ่านทาง สื่อต่างๆ

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ค 2.1 คาดหวังว่า นักเรียนจะเข้าใจธรรมชาติของภาษาและแสดงความเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับแนวคิดของวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา

มาตรฐาน ค 2.2 คาดหวังว่า นักเรียนจะเข้าใจความคิดรวบยอดด้านวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์กับแนวคิดทางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ค 3.1 คาดหวังว่า นักเรียนจะใช้ภาษาต่างประเทศเสริมและแสวงหาความรู้ใน สาขาวิชาอื่นเพิ่มเติม รวมทั้งรู้ข้อมูลและจดจำแง่คิดเด่นชัดที่ปรากฏ โดยอาศัยทั้งภาษาและ วัฒนธรรม

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนโลก

มาตรฐาน ค 4.1 คาดหวังว่า นักเรียนจะสามารถใช้ภาษา ภายในและนอกบริบทโรงเรียน รวมทั้งใช้ภาษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ขยายความรู้และความเพลิดเพลิน เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรฐาน ค 4.2 คาดหวังว่า นักเรียนจะสามารถสำรวจตัวเองและเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ ซึ่งใช้ภาษาเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 5 - 6)

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น (กรมวิชาการ, 2546 ข, หน้า 66 - 73)

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นตัวบ่งชี้การเรียนรู้ที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เมื่อเรียนจบแต่ละช่วงชั้น ตามมาตรฐานการเรียนรู้ องค์ประกอบที่สำคัญที่ปรากฏอยู่ในมาตรฐาน ช่วงชั้นมี 2 ส่วนคือ ทักษะ/ กระบวนการ ที่บ่งบอกถึงความสามารถในการปฏิบัติ (Performance) และเนื้อหา (Content) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นจึงเป็นสิ่งที่บอกให้รู้ว่า นักเรียนทุกคนควรรู้อะไร และสามารถทำอะไรได้ เป็นการให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากมาตรฐานการเรียนรู้ และระบุมกรอบเนื้อหาสำหรับครูผู้สอนนำไปจัดสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนบรรลุระดับประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ากับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดังนั้นผู้วิจัยจะขอเสนอมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - ป.6) และนำเสนอสาระและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจกระบวนการฟัง และการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

ค 1.1.1 เข้าใจคำสั่ง คำขอร้อง ภาษาท่าทาง และคำแนะนำในสังคมรอบตัว

ค 1.1.2 อ่านออกเสียงคำ กลุ่มคำ และประโยคง่าย ๆ ได้ถูกต้องตามหลักการออกเสียง

ค 1.1.3 เข้าใจประโยค ข้อความสั้น ๆ โดยถ่ายโอนเป็นภาพ หรือสัญลักษณ์ และถ่ายโอนข้อมูลจากภาพ หรือสัญลักษณ์เป็นประโยค หรือข้อความสั้น ๆ

ค 1.1.4 เข้าใจบทสนทนา เรื่องสั้น เรื่องเล่า และนิทาน

มาตรฐาน ค 1.2 มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น โดยใช้เทคโนโลยีและการจัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ค 1.2.1 ใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยใช้วัตรกรรมง่าย ๆ และสื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ในสถานศึกษา

ค 1.2.2 ใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อแสดงความต้องการของตน เสนอความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ในแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

ค 1.2.3 ใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อขอและให้ข้อมูล อธิบายเกี่ยวกับบุคคล และสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน และสร้างองค์ความรู้ โดยใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนทางภาษา และผลจากการฝึกทักษะต่าง ๆ

ค 1.2.4 ใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อแสดงความรู้สึกของตน และบอกเหตุผลโดยใช้ประโยชน์

จากสื่อการเรียนทางภาษาและผลจากการฝึกทักษะต่าง ๆ รวมทั้งเลือกวิธีการเรียนภาษาต่างประเทศ
ที่ได้ผล

มาตรฐาน 1.3 เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็นและ
ความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพ และมีสุนทรียภาพ

ค 1.3.1 ให้ข้อมูลง่าย ๆ เกี่ยวกับตนเอง สิ่งแวดล้อม สังคมใกล้ตัวด้วยข้อความสั้นๆ

ค 1.3.2 นำเสนอความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ใกล้ตัว

ค 1.3.3 นำเสนอความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องต่างๆที่ใกล้ตัว ได้อย่างมีวิจารณญาณ

ค 1.3.4 นำเสนอบทเพลงหรือบทกวีที่เป็นที่รู้จักหรือข้อมูลจากสื่อประเภทต่าง ๆ ตาม
ความสนใจด้วยความสนุกสนาน

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ค 2.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและ
นำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

ค 2.1.1 เข้าใจรูปแบบพฤติกรรม และการใช้ถ้อยคำ สำนวนในการติดต่อปฏิสัมพันธ์ตาม
วัฒนธรรมของเจ้าของภาษา

ค 2.1.2 รู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณี เทศกาล งานฉลองในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา

มาตรฐาน ค 2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของ
เจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

ค 2.2.1 เข้าใจความแตกต่างระหว่างภาษาต่างประเทศกับภาษาไทยในเรื่องเสียงสระ
พยัญชนะ คำ วลี ประโยค และข้อความง่าย ๆ และนำไปใช้อย่างถูกต้อง

ค 2.2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมเจ้าของภาษากับ
ของไทยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษา และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

ค 2.2.3 เห็นประโยชน์ของการรู้ภาษาต่างประเทศในการแสวงหาความรู้ ความบันเทิง
และการเข้าสู่สังคม

ค 2.2.4 สนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรม

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ค 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น
และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

ค 3.1.1 เข้าใจและถ่ายทอดเนื้อหาสาระภาษาต่างประเทศง่าย ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

ด 3.1.2 เข้าใจและถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เป็นภาษาต่างประเทศ

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ด 4.1 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม

ด 4.1.1 ใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในสถานศึกษา ด้วยวิธีการและรูปแบบง่าย ๆ

ด 4.1.2 ใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารกับบุคคลภายในสถานศึกษา

มาตรฐาน ด 4.2 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การศึกษาต่อการประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกัน ในสังคม

ด 4.2.1 ใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ในสถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์จริง

ด 4.2.2 ใช้ภาษาต่างประเทศในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเหมาะสม

นอกจากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นดังกล่าวแล้ว ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังได้มีการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี และสาระการเรียนรู้ไว้ทุกระดับชั้น ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยขอเสนอผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ ของระดับชั้นที่ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ ชั้น ป.4

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ด 1.1 เข้าใจกระบวนการฟัง และการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ชั้น ป.4	สาระการเรียนรู้ ชั้น ป.4
1. เข้าใจคำสั่ง คำขอร้อง และคำแนะนำในสถานศึกษา	- ภาษาท่าทางประโยคคำสั่ง คำขอร้อง และคำแนะนำ
2. อ่านออกเสียงคำ กลุ่มคำ และประโยคง่าย ๆ ได้ถูกต้องตามหลักการอ่านออกเสียง	- คำ กลุ่มคำ และประโยค - หลักการอ่านออกเสียง
3. เข้าใจประโยค ข้อความสั้น ๆ โดยถ่ายโอนเป็นภาพหรือสัญลักษณ์และถ่ายโอนข้อมูลจากภาพหรือสัญลักษณ์เป็นคำและประโยคง่าย ๆ	- ประโยคและข้อความสั้น ๆ - ภาพหรือสัญลักษณ์
4. เข้าใจบทสนทนาและเรื่องสั้น ๆ	- บทสนทนา และ เรื่องสั้น ๆ

มาตรฐาน ค 1.2 มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น โดยใช้เทคโนโลยีและการจัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ชั้น ป.4	สาระการเรียนรู้ชั้น ป.4
1. ใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยใช้วัตรกรรมง่าย ๆ และสื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ในสถานศึกษา	- ภาษาที่ใช้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
2. ใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อแสดงความต้องการของคน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่อยู่ในแหล่งการเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา	- ภาษาที่ใช้แสดงความต้องการและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
3. ใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อขอและให้ข้อมูล อธิบายเกี่ยวกับบุคคล และสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน	- ภาษาที่ใช้ในการขอและให้ข้อมูล - ภาษาที่ใช้ในการอธิบายเกี่ยวกับบุคคลและสิ่งต่าง ๆ
4. ใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อแสดงความรู้สึกของตน และบอกเหตุผลโดยใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนทางภาษา	- ภาษาที่ใช้แสดงความรู้สึกของตน และบอกเหตุผล

มาตรฐาน 1.3 เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็นและความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพ และมีสุนทรียภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ชั้น ป.4	สาระการเรียนรู้ชั้น ป.4
1. ให้ข้อมูลง่าย ๆ เกี่ยวกับตนเองและครอบครัว ด้วยข้อความสั้น ๆ	- ภาษาที่ใช้ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและครอบครัว
2. นำเสนอความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ใกล้ตัว	- ภาษาที่ใช้ในการนำเสนอความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ใกล้ตัว
3. นำเสนอความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ ที่ใกล้ตัวอย่างมีเหตุผล	- ภาษาที่ใช้ในการนำเสนอความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ ที่ใกล้ตัว
4. นำเสนอบทเพลงหรือบทกวีที่เป็นที่รู้จักหรือข้อมูลจากสื่อประเภทต่าง ๆ ตามความสนใจด้วยความสนุกสนาน	- ภาษาที่ใช้ในการนำเสนอบทเพลงหรือบทกวี

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต 2.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ชั้น ป.4	สาระการเรียนรู้ชั้น ป.4
1. เข้าใจรูปแบบ พฤติกรรม และการใช้ถ้อยคำ สำนวนในการติดต่อ ปฏิสัมพันธ์ตามวัฒนธรรม ของเจ้าของภาษา	- รูปแบบ พฤติกรรม และการใช้ถ้อยคำ สำนวน
2. รู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณี เทศกาล งานฉลอง ในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา	- ขนบธรรมเนียม ประเพณี เทศกาลและงานฉลอง

มาตรฐาน ต 2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของ
เจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ชั้น ป.4	สาระการเรียนรู้ชั้น ป.4
1. เข้าใจความแตกต่างระหว่างภาษาอังกฤษ กับภาษาไทยในเรื่องเสียง สระ พยัญชนะ คำ วลี ประโยค และนำไปใช้อย่างถูกต้อง	- เสียงสระ พยัญชนะ คำ วลี ประโยค
2. เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่าง วัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับของไทยที่มีอิทธิพล ต่อการใช้ภาษาและนำไปใช้อย่างเหมาะสม	- วัฒนธรรมของเจ้าของภาษา - วัฒนธรรมไทย
3. เห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในการ แสวงหาความรู้ และความบันเทิง	- ภาษาที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ และความบันเทิง
4. สนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรม	- กิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรม

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ต 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้
อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ชั้น ป.4	สาระการเรียนรู้ชั้น ป.4
1. เข้าใจเนื้อหาสาระภาษาอังกฤษง่าย ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น	- ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ
2. เข้าใจและถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นที่เป็นภาษาอังกฤษ	- เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต 4.1 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ชั้น ป.4	สาระการเรียนรู้ชั้น ป.4
1. ใช้ภาษาอังกฤษตามสถานการณ์ต่างๆ ในสถานศึกษา ด้วยวิธีการรูปแบบต่างๆ	- ภาษาที่ใช้ตามสถานการณ์ต่างๆ
2. ใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารกับบุคคลภายในสถานศึกษา	- ภาษาที่ใช้สื่อสารกับบุคคล

มาตรฐาน ต 4.2 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การศึกษา ต่อการประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ชั้น ป.4	สาระการเรียนรู้ชั้น ป.4
1. ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ในสถานการณ์จำลอง	- ภาษาที่ใช้สื่อสารเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ
2. ใช้ภาษาอังกฤษในการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น อย่างมีความสุข โดยรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเหมาะสม	- ภาษาที่ใช้สื่อสารเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ - ภาษาในการแสดงความคิดเห็น

8. กระบวนการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ผู้สอนจำเป็นต้องรู้เทคนิคการสอน วิธีสอน และแนวคิด ทฤษฎี ต่าง ๆ เพื่อจะได้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบดังกล่าว แนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ได้รับอิทธิพลมาจากนักปรัชญา นักจิตวิทยา และนักภาษาศาสตร์ ที่ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไว้หลายวิธี และหลายรูปแบบ ตาม ยุคสมัย จนถึงแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ที่มีลักษณะเด่นชัด คือ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner - Centered) โดยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ ที่มีการฝึกปฏิบัติ มีการนำภาษาไปใช้ได้จริงตามหน้าที่ของภาษาในการสื่อความหมาย โดยมี เป้าหมายอยู่ที่การสื่อสารในชีวิตจริง โดยเฉพาะการใช้ภาษาได้เหมาะสมกับสภาพสังคม ดังนั้น ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียน ได้ฝึกภาษาให้มาก และให้มีทักษะในการแสวงหา ความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจึงควรใช้กลยุทธ์ การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เหมาะกับวัย และระดับชั้นของผู้เรียน กลยุทธ์การเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น กลยุทธ์ ในการสื่อสาร ทักษะการจำ ทักษะการถาม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การประเมินตนเอง การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้วิธีเรียนแบบต่าง ๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนมีลีลาการเรียนเป็นของตนเอง การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ผู้สอนจำเป็นต้อง ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ และวิธีสอน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน และ จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และเกิดศักยภาพสูงสุดตามความสามารถของแต่ละคน และจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สามารถนำมาสรุปในตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปสาระสำคัญของแนวคิดต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ
(กรมวิชาการ, 2545, หน้า 20 - 23)

แนวคิดการจัด การเรียนรู้	เป้าหมาย	เนื้อหา	วิธีสอน	การวัดและ ประเมินผล
ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ	ความรู้ ความสามารถ ในการใช้ภาษา	ทักษะทางภาษา และทักษะการ เรียนรู้	การเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วม และ ได้รับการฝึกฝน	ประเมินผลตาม สภาพจริงและใช้ วิธีการที่หลากหลาย
เพื่อการสื่อสาร	ทักษะการสื่อสาร 4 ด้าน	ภาษาในชีวิต ประจำวัน การเรียนรู้ที่มี ความหมาย ทักษะสัมพันธ	ภาษาเพื่อการสื่อสาร	ทักษะสื่อสาร ที่เน้นทั้ง ความคล่องแคล่ว และความถูกต้อง
เพื่อวัตถุประสงค์ เฉพาะด้าน	ทักษะและเนื้อหา วิชาชีพเฉพาะด้าน	วิชาการ วิชาชีพ เฉพาะด้าน	ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ที่มี ภาระงานเป็นหลัก	เนื้อหาและทักษะ เฉพาะด้าน
แบบบูรณาการ	การเชื่อมโยงสิ่งที่เรียน เข้ากับชีวิตจริง และ การสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง	ความรู้และทักษะ วิชาต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้อง	ความสัมพันธ์เชื่อมโยง ความรู้และทักษะจาก วิชาต่าง ๆ มาใช้ใน การแก้ปัญหา	การมีส่วนร่วมของ ผู้เรียน การปฏิบัติ งานกลุ่ม ผล การเรียนรู้
แบบร่วมมือ	ส่งเสริมทักษะ การสื่อสาร และทักษะสังคม	สามารถเลือกใช้ เนื้อหาใด ๆ ก็ได้	เน้นกระบวนการกลุ่ม และโครงสร้าง ลำดับ วิธีการ ในรูปแบบ ต่าง ๆ	ประเมินตนเอง ประเมิน เพื่อนร่วมงาน
ที่เน้นเนื้อหาวิชา ความรู้ต่าง ๆ (CBI)	ภาษาเพื่อการสื่อสาร และเป็นเครื่องมือ ในการเรียนรู้	การเชื่อมโยงกับ สาระการเรียนรู้ อื่น ๆ ใน หลักสูตร	บูรณาการทักษะทาง ภาษาทั้ง 4 ด้าน	ทักษะทางภาษา และเนื้อหาวิชา
แบบองค์รวม	การบูรณาการทักษะ ทางภาษากับบริบท สาระการเรียนรู้อื่น และการพัฒนาองค์รวม	เนื้อหาสาระที่มี ความหมายกับ ผู้เรียน	ผู้เรียนมีส่วนร่วม วางแผนและการมี ปฏิสัมพันธ์	การมีส่วนร่วมของ ผู้เรียน และ ผลการเรียนรู้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

แนวคิดการจัด การเรียนรู้	เป้าหมาย	เนื้อหา	วิธีสอน	การวัดและ ประเมินผล
จากการทำโครงการ	การเกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง การเชื่อมโยง องค์ความรู้กับ ชีวิตจริง	กิจกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์จริง วิธีแสวงหาความรู้และ การรวบรวมอย่าง เป็นระบบ	การลงมือปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ และ งานศึกษาค้นคว้า ที่ทำร่วมกัน	การวางแผน การทำงาน ความรับผิดชอบ ผลสำเร็จของงาน
ที่เน้นภาระงาน	การลงมือปฏิบัติ ภาระงานที่ได้รับ มอบหมายให้เสร็จ สมบูรณ์ ความวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้	ใช้ภาระงานเป็นหลัก โดยมุ่งฝึกเนื้อหาหรือ ทักษะทางภาษาเพื่อให้ เกิดการเรียนรู้ ที่คาดหวัง	ภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษาเพื่อการสื่อสาร	ความสามารถทาง ภาษาความสำเร็จ ของภาระงาน ที่ปฏิบัติ และ การบรรลุ จุดมุ่งหมายที่ตั้ง ไว้
การสร้างองค์ความรู้	การแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองและ การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน	เนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ที่ หลากหลายรอบตัว	ใช้กลยุทธ์และกลวิธี หลากหลาย เพื่อให้ ผู้เรียนมีโอกาสแสดง ความสามารถ ความคิดเห็น	งานที่มอบหมาย ให้ทำตามความ แตกต่างของ ผู้เรียน
แบบ 4 MAT	พัฒนาการใช้สมอง ทั้งซีกซ้าย ซีกขวา และการบูรณาการ ประสบการณ์	เนื้อหาความรู้ จากวิชาต่าง ๆ	เน้นการบูรณาการ ความรู้ใหม่เข้ากับ ประสบการณ์เดิม โดย เน้นประสบการณ์ตรง	ประเมินตนเอง ประเมินเพื่อน
การตอบสนอง ด้วยท่าทาง (TPR)	การฝึกการจำ และการปฏิบัติ	ประโยคคำสั่งคำศัพท์ และไวยากรณ์	ครูเป็นต้นแบบ ในการออกคำสั่ง ให้ปฏิบัติตาม	การสังเกต การปฏิบัติตาม คำสั่ง

9. การวัดและประเมินผล

ในการจัดการเรียนการสอนใด ๆ ก็ตาม เมื่อมีการสอนต้องมีการประเมินผลควบคู่ไปด้วยเสมอ การประเมินเป็นส่วนที่สำคัญและจำเป็น เป็นการตรวจสอบว่า การสอนนั้นบรรลุเป้าหมายในระดับใด บ่งบอกถึงความสามารถของผู้เรียนตลอดหลักสูตรตามมาตรฐานการเรียนรู้ ผลจากการประเมินจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีผลต่อการบริหาร โรงเรียนและสร้างความเชื่อมั่นในสังคม

หลักการสำคัญในการประเมินผล คือ ควรมีลักษณะเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เน้นคุณลักษณะและความสามารถของผู้เรียน ผลการประเมินต้องชี้ให้เห็นผลการปรับปรุงการสอนของครูผู้สอน และความสำเร็จของผู้เรียน บอกถึงความสามารถในการนำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตจริงได้ ทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง และเห็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

สำหรับการประเมินผลทางด้านภาษา ลักษณะภาษาที่นำมาประเมิน ควรเป็นภาษาที่ใช้ในสถานการณ์ การสื่อสารตามสภาพจริง คือ เป็นข้อความสมบูรณ์ในตนเอง เป็นภาษาที่เจ้าของภาษาใช้ มีความเป็นธรรมชาติ อยู่ในบริบท และต้องคำนึงถึงความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียน การประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ควรประเมินตามความสามารถในการสื่อความหมายจริง ๆ ไม่ควรแยกใช้ภาษาออกจากสถานการณ์ และควรวัดให้ครอบคลุมองค์ประกอบทางภาษา ที่ประกอบด้วยความรู้เรื่องเสียง คำศัพท์ โครงสร้าง การใช้ภาษาในสถานการณ์ และกลวิธีในการสื่อสาร แนวการประเมินเช่นนี้ช่วยเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตร การสอนและการประเมิน

10. แหล่งการเรียนรู้

หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครูผู้สอน คือ การรู้จักแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสามารถแนะนำผู้เรียนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ ในการศึกษาค้นคว้า ฝึกฝนทักษะทางภาษาเพิ่มเติมจากการเรียนได้ด้วยตนเอง แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์ได้นั้นมีอยู่ในที่ต่าง ๆ รอบตัวผู้เรียน เช่น ผู้คน สถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเราสามารถจำแนกแหล่งการเรียนรู้ได้หลายประเภท ดังนี้

10.1 ครูผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง

10.2 ห้องสมุดโรงเรียน

10.3 ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นที่ฝึกภาษา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ และสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาแตกต่างกัน โดยเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ที่จัดไว้ให้ตามความสนใจ

10.4 รายการวิทยุโทรทัศน์ ภาควิชาภาษาอังกฤษ หรือรายการจากต่างประเทศ

10.5 สถานที่ทำการต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน หรือรัฐวิสาหกิจ

10.6 สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ชาวต่างประเทศสนใจเข้าเยี่ยมชมเป็นประจำ

10.7 สถานทูตประเทศต่าง ๆ ประจำประเทศไทย องค์การระหว่างประเทศ

10.8 การเดินทางไปศึกษาภาษาต่างประเทศในประเทศนั้น ๆ

จากการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมากำหนดจุดประสงค์ของชุดการสอน ภาษาอังกฤษแนวบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยกำหนดจุดประสงค์ใหญ่ ได้ 6 ข้อ ดังนี้

1. สื่อสาร คำ กลุ่มคำ และประโยคง่าย ๆ ได้ถูกต้องตามหลักภาษา
2. ใช้ภาษาอังกฤษได้ถูกต้องตามวัฒนธรรมในการใช้ภาษาอังกฤษ
3. สื่อสารเกี่ยวกับการบอกสถานที่ในท้องถิ่นได้ถูกต้อง
4. ใช้ประโยคเกี่ยวกับการบอกลักษณะและความสำคัญของสถานที่ในท้องถิ่นได้ถูกต้อง
5. ใช้ประโยคเกี่ยวกับการบอกที่ตั้งและทิศทางของสถานที่ในท้องถิ่นได้ถูกต้อง
6. ใช้ประโยคในการแนะนำและเชิญชวนให้มาท่องเที่ยวสถานที่ในท้องถิ่นได้ถูกต้อง

และจากจุดประสงค์ของชุดการสอนดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาหาเนื้อหาสาระที่นำมาบรรจุไว้ในชุดการสอน โดยยึดตามความสอดคล้องของสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และนำความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นมาเชื่อมโยงในการสอนภาษาต่างประเทศ มีเนื้อหาสาระ ดังนี้

1. คำ กลุ่มคำ เกี่ยวกับการทักทาย, แนะนำบุคคล, สถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่น, การบอกทิศทาง และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว
2. ประโยค เกี่ยวกับการทักทาย, แนะนำบุคคล, สถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่น, การบอกทิศทาง และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว
3. บทสนทนาเกี่ยวกับการทักทาย, แนะนำบุคคล, สถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่น, การบอกทิศทาง และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว

จากการวิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ผู้วิจัยได้นำความรู้มาใช้ในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดผลประเมินผล

การบูรณาการ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผ่านมา ครูส่วนใหญ่มักจะมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาความรู้มากกว่าการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านการแสดงความคิดเห็น การคิดวิเคราะห์ และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และนอกจากนี้ยังขาดการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาที่เรียนกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน รวมถึงขาดการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่น

มาผสมผสาน กับความรู้ทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมในสังคมของตนเอง นอกจากนี้ ครูผู้สอนยังจะให้ความสำคัญกับการสอนในวิชาที่เป็นศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาสมองซีกซ้ายมากกว่าสมองซีกขวา เช่น ให้ความสำคัญกับวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มากกว่า ทางด้าน ศิลปะ กีฬา และ จริยธรรม แต่ในชีวิตจริงของคนเรา ต้องพบกับสิ่งต่าง ๆ มากมายหลายชนิด หลากหลายประสบการณ์ ตลอดจนต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่ทุกคนต้องใช้ทักษะหลาย ๆ อย่าง ในการเรียนรู้และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ถือเป็นการสอนที่ดีวิธีหนึ่ง ที่จะช่วยแก้ปัญหาบางส่วนที่กล่าวมาได้ เพราะในชีวิตประจำวันของทุกคน เราไม่อาจแยกศาสตร์ทุกศาสตร์ วิชาทุกวิชาออกจากกันได้ โดยเด็ดขาด ดังนั้น การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ และฝึกทักษะหลาย ๆ ทักษะโดยมีการเชื่อมโยงกัน จะช่วยทำให้การเรียนรู้ที่เรียนมามีความสอดคล้องกับชีวิตจริง และมีความหมายต่อผู้เรียนในด้านการนำไปใช้มากยิ่งขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะช่วยทำให้ครูและนักเรียนร่วมกันเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ให้เข้ากับชีวิตจริง และเชื่อมโยงเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตจริงให้เข้ากับสิ่งที่เรียนรู้ได้ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ นับว่าเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่ยึดหลักการให้นักเรียนเชื่อมโยงผสมผสานองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม ผสมผสานเหมือนชีวิตจริง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีความหมายต่อนักเรียนอย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สัมผัสไว้จะสามารถนำมาใช้ได้ อย่างเป็นธรรมชาติ นักเรียนจะสามารถศึกษาและสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถใช้มวลประสบการณ์แก้ปัญหาได้อย่างดีด้วย

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของคนเรานั้น สามารถที่จะนำเอาองค์ความรู้ ทักษะ และค่านิยมต่าง ๆ มาผสมผสานกันได้อย่างลงตัว เช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ถือเป็นสิ่งที่ฝังแน่นอยู่ในตัวอยู่แล้ว เพราะการบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงและนำความรู้แต่ละสาขามาผสมผสานกัน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผนในการจัดกิจกรรม และสิ่งที่ควรให้ความสำคัญอย่างมาก คือ การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ควรสนองต่อความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองมากที่สุด และเน้นให้นักเรียนพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความต้องการของหลักสูตร

ความหมายของการบูรณาการ

นักการศึกษาหลาย ๆ ท่านได้กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการ ไว้ใกล้เคียงกัน ดังนี้คือ

การบูรณาการ มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Integration มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Integrat หมายถึง การทำให้รวมกันได้ทั้งหมดไม่มีส่วนใดขาดหายไปหรือในความหมายทั่วไป หมายถึง การทำสิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์ โดยการเพิ่มเติมส่วนที่ขาดอยู่กลับไป (Oxford Dictionary) หรือเป็นการนำส่วนประกอบย่อยมารวมกันตั้งแต่สองสิ่งขึ้นไปเพื่อทำให้เป็นส่วนหนึ่งของส่วนทั้งหมดที่ใหญ่

การสอนแบบบูรณาการเป็นวิธีการสอนโดยนำสิ่งหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องมาผสมผสานกัน เพื่อให้กระบวนการถ่ายทอดความรู้มีความชัดเจน และสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเน้นการบูรณาการทางเทคนิควิธี โดยนำหลาย ๆ วิธีการสอนมาผสมผสาน และบูรณาการเนื้อหาสาระวิชาที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน (กรมอาชีวศึกษา, 2541 อ้างถึงใน สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2546 ก, หน้า 15) ซึ่งสอดคล้องกับ สาโรช บัวศรี (2521, หน้า 3 - 12) ที่ได้ให้ความหมายของการบูรณาการ ไว้ว่า หมายถึง ความสมบูรณ์ คือ การปราศจากความกังวล ปราศจากความทรมานใจ และทรมานกาย ปราศจากปัญหาที่ร้ายแรงจนแก้ไขไม่ได้ บูรณาการกับความสมดุล (Equilibrium) ซึ่งมีความหมาย สอดคล้องกัน การมีสมดุล หรือการมีความสมบูรณ์ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและพึงประสงค์ที่มนุษย์ทุกคนต้องการ ในด้านการเรียนการสอนที่จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้เป็นนั้น เมื่อเด็กรู้จักวิธีการแก้ปัญหา ก็จะสมารถนำติดตัวไปใช้ได้ ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยให้เกิดการบูรณาการขึ้นได้เช่นกัน

หลักสูตรบูรณาการ เป็นหลักสูตรการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระ ความรู้ และความคิดรวบยอดหรือทักษะในแต่ละวิชารวมเข้าด้วยกัน อย่างมีความหมาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยองค์รวมทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย และสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาที่เน้นคุณภาพผู้เรียนทั้งทางด้านความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ และนำมาบูรณาการตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม และผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ และการบูรณาการหลักสูตรยังเป็นการสร้างการศึกษาให้มีความหมายมากยิ่งขึ้นด้วย (Lake, n.d. อ้างถึงใน สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2546 ก, หน้า 15)

การบูรณาการ เป็นการเชื่อมโยงสัมพันธ์ประสบการณ์วิชาอื่น ๆ ในชั้นเดียวกัน หรือระดับเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นในด้านของการใช้เทคนิควิธีการสอนและวิธีการจัดโปรแกรมการสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรและทักษะต่าง ๆ สามารถที่จะนำมาเชื่อมโยงให้เป็นสิ่งเดียวกันได้

และนำไปประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของหัวข้อ กิจกรรม โครงการ หรือหัวข้อเรื่อง และเป็นหลักสูตรที่จะช่วยจัดความไม่สัมพันธ์ และความไม่ต่อเนื่องของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่เรียนให้หมดไป โดยหลักสูตรบูรณาการจะนำความคิดรวบยอด หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของนักเรียนมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักทักษะต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และนักเรียนยังสามารถเลือกหรือพัฒนาโครงการ และวิธีการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการเรียนได้อย่างอิสระด้วยตนเอง (Tyler, n.d. อ้างถึงใน Oliva, 2001) และธีระชัย ปุณณโชติ (2540, หน้า 28) ได้กล่าวเพิ่มเติม ว่าการสอนแบบบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาหนึ่งเข้ากับวิชาอื่น ๆ ในการสอน เช่น การเชื่อมโยงวิชาวิทยาศาสตร์ กับคณิตศาสตร์ และภาษาไทย หรือการเชื่อมโยงวิชาใดวิชาหนึ่งกับอีกวิชาหนึ่ง

นอกจากนี้ การบูรณาการจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของเวลา มิติ การกระทำ ความคิดรวบยอด ปัญหา และการตัดสินใจ การบูรณาการเป็นการสร้างสิ่งที่เรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันมากสำหรับผู้เรียนที่จะได้รับประสบการณ์และการใช้บริบทของสังคม สำหรับการเรียนรู้อยู่เสมอ การบูรณาการเป็นการลบข้อวิชาที่ได้ตั้งไว้ และเป็นการสอนเนื้อหาและทักษะที่ผู้เรียนต้องการ เช่นเดียวกับ การบูรณาการในทางการสอนที่ หมายถึง กระบวนการสอนที่นำเอาเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาผสมผสานกันเข้าเป็นหน่วยการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อต่อการศึกษาค้นคว้า เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมเช่นเดียวกับ ฮอปกินส์ (Hopkins, 1973, pp. 21 - 22) ที่กล่าวเพิ่มเติมว่า การบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน ในด้านขององค์ประกอบทางจิตพิสัย (Affective Domain) และ พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ของแต่ละบุคคล หรือ แต่ละกลุ่ม หรือเรียกว่า การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษยชาติ (Humanistic Education) หรือที่เรียกว่า การศึกษาที่สมบูรณ์ (Confluent Education) (Good, 1973, p. 308)

นอกจากนี้ ผกา สัตยธรรม (2523, หน้า 45) ยังกล่าวถึง การบูรณาการ ไว้ว่า คือ ขบวนการที่ช่วยทำให้มนุษย์เป็นผู้ที่มีชีวิต อย่างสมบูรณ์ หรือมีความสมดุลของชีวิตในทุก ๆ ด้าน เป็นลักษณะการสอนที่จะช่วยให้บุคคลเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ และสามารถที่จะคิดได้อย่างกว้างขวาง ในทุก ๆ ด้าน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาความทุกข์ยากให้ลดน้อยลง ทำให้เกิดความสมดุลในชีวิต สำหรับในการเรียนการสอน การบูรณาการ เป็นการนำเอาวิชาต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกัน เพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้เรียน โดยเป็นการใช้เนื้อหาวิชาหนึ่งเป็นแกนหลักแล้ว ขยายกว้างออกไป เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดความสมบูรณ์ในตัวเอง

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการรวมเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ ที่มีลักษณะ

เหมือนกันหรือคล้ายกัน นำมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กันให้เป็นสิ่งเดียว โดยมีการตั้งเป็นหัวเรื่องใหม่ ให้มีความสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง ให้โอกาสผู้เรียนในการเรียนรู้โดยใช้ทักษะต่าง ๆ มาผสมผสานกัน และสามารถสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดในตัวผู้เรียน และสามารถนำความคิดรวบยอดนั้นไปสร้างเป็นหลักการ และนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

จุดมุ่งหมายของการบูรณาการ

จุดมุ่งหมายของการบูรณาการหลักสูตรและการสอนแบบบูรณาการ ดังที่ สิริพัชร เกษญาวิโรจน์ (2546 ข, หน้า 16 - 17) กล่าวว่าไว้มีดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการตระหนักว่า การเรียนรู้ทุกสิ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับในชีวิตของคนเรา ทุกสิ่งทุกอย่างจะเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ มีความสัมพันธ์กับชีวิตของนักเรียน และนักเรียนจะเกิดแรงจูงใจในการเรียนมากกว่าการเรียนรู้แบบเดิม
2. เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งการแก้ปัญหาก็ต้องอาศัยความรู้จากหลาย ๆ สาขาวิชาในเวลาเดียวกัน
3. เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยตรงอย่างมีจุดมุ่งหมาย และมีความหมาย นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน และช่วยสร้างความเข้าใจให้นักเรียนอย่างลึกซึ้ง
4. เพื่อตอบสนองความสนใจของนักเรียนแต่ละคน ในการเรียนรู้ตามเอกัตภาพออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่ต้องการจะรู้ บรรยากาศในชั้นเรียนจะไม่เครียด สามารถกระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและบรรลุผลในการเรียนมากขึ้น
5. มีการถ่ายโอนและค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระ ความคิด ทักษะและเจตคติ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดที่เรียนได้อย่างลึกซึ้ง เป็นระบบ และถ่ายโอนความเข้าใจจากเรื่องหนึ่งไปสู่เรื่องอื่นได้ดี
6. ส่งเสริมการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน ให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัย มีความพึงพอใจ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะและยอมรับผู้อื่น เต็มใจที่จะทำงานร่วมกับกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม
7. ช่วยพัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม มาตรฐานการทำงาน วินัยในตนเอง ส่งเสริมความสามารถในการทำงาน และการควบคุมอารมณ์ของผู้เรียน
8. ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี ไปพร้อม ๆ กับทางด้านความรู้ เนื้อหาสาระ อีกทั้งให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมในสังคม

จุดมุ่งหมายในการสอนแบบบูรณาการ เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของนักเรียน ความรู้ ปัญหาและประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่นักเรียนเรียนรู้ได้ ในชีวิตประจำวันอย่างสัมพันธ์กัน การบูรณาการจึงเป็นสิ่งที่ช่วยตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างดี

ลักษณะการสอนแบบบูรณาการ

การบูรณาการมีหลายลักษณะ หลายแนวคิด และหลายวิธีการ แต่ละลักษณะนี้อาจการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้เป็นอย่างดี หรือในบางครั้งครูผู้สอนสามารถบูรณาการหลายลักษณะเข้าด้วยกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวคิดของแต่ละคนและความเหมาะสม หรือสอดคล้องกับเนื้อหาสาระของเรื่องที่สอน แตกต่างกันไป สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2546 ข, หน้า 25 - 31) ได้กล่าวถึงลักษณะของการบูรณาการไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระเป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระและองค์ความรู้ต่าง ๆ นำมาหลอมรวมกัน และจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ (Unit) หรือ หัวข้อเรื่อง (Theme) ส่วนเนื้อหาสาระที่นำมารวมนั้นจะต้องมีลักษณะที่คล้ายกัน เชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน มีความต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน
2. การบูรณาการเชิงวิธีการ การบูรณาการเชิงวิธีการ เป็นการผสมผสานวิธีการ เทคนิค หรือรูปแบบการสอนแบบต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน มีการนำเอาวิธีการสอนหลาย ๆ วิธีมาใช้ และนอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อการเรียนการสอนแบบสื่อประสม มีการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งครูสามารถนำวิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ได้หลายวิธี เช่น การสนทนา การอภิปราย การใช้คำถาม การบรรยาย การค้นคว้าและการทำงานเป็นกลุ่ม การไปศึกษา นอกห้องเรียนการนำเสนอ ข้อมูล หรือการแสดงบทบาทสมมุติต่าง ๆ ทั้งนี้ ครูสามารถนำวิธีการสอนแบบต่าง ๆ มาผสมผสานกันได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเนื้อหาที่ครูนำมาสอน
3. การบูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ในอดีต ครูมักจะเป็นผู้บอกหรือให้ความรู้กับนักเรียนโดยตรง นักเรียนเป็นฝ่ายรับข้อมูลที่ครูสอน แล้วแต่ความสามารถของผู้เรียนว่า ใครจะดักดวงได้เท่าไร และจะเหลือเก็บไว้เท่าไร แต่ในปัจจุบันมีแนวความคิดเปลี่ยนไป จากการเน้นความรู้มาเป็นเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนพัฒนาวิธีการแสวงหาความรู้ และการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่ต้องการ และกระบวนการเรียนรู้จะเป็นสิ่งที่ติดตัวนักเรียนไว้ใช้ตลอดไป เพราะสังคมสมัยใหม่ มีสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้มากมาย มีปัญหาที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ครูไม่สามารถถามไปสอนได้ทุกที่ ทุกเวลา หรือนักเรียนไม่สามารถถามครูได้ทุกเรื่อง นักเรียนจึงจำเป็นต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่มีขั้นตอน

และสามารถยืดหยุ่นได้ ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้ นักเรียนสามารถใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาความรู้ กระบวนการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ในเรื่องที่ต้องการ

4. การบูรณาการความรู้ ความคิด กับคุณธรรม ในสภาพการจัดการเรียนการสอน ตามความจริงส่วนใหญ่ จุดประสงค์มักเน้นไปที่ด้านพุทธิพิสัย หรือ ความรู้ มากกว่าด้านจิตพิสัย ซึ่งโดยหลักการแล้วควรควรให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรมเท่าเทียมกัน ดังนั้น การจัด การเรียนการสอนให้แก่ นักเรียนโดยการบูรณาการสามารถนำความรู้ ความคิดและคุณธรรมรวมเข้าด้วยกัน ซึ่งอาจเป็นการสอนเนื้อหาสาระโดยใช้วิธีการต่าง ๆ และใช้เทคนิคการสอนแทรกคุณธรรม เข้าไปด้วยโดยที่นักเรียนไม่รู้ตัว จนกระทั่งเกิดการซึมซาบอย่างเป็นธรรมชาติ ในการสอน สอดแทรกคุณธรรมด้านต่าง ๆ สามารถแทรกคุณธรรมได้หลาย ๆ ประการ เช่น ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือกัน ความเมตตากรุณา หรือการตรงต่อเวลาได้ ตามความเหมาะสม เพื่อให้ นักเรียนได้เป็น “ผู้มีความรู้คู่คุณธรรม”

5. การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการปฏิบัติ เป็นประเด็นที่สำคัญมาก เพราะการเชื่อมโยงความรู้ไปกับการปฏิบัติจะช่วยให้ความรู้ที่ติดตัว ไปได้ยาวนาน ไม่ลืมง่าย ผู้เรียนจะมีความเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้น และนอกจากนี้ในขณะที่ฝึกปฏิบัติ นักเรียนอาจพบปัญหาต่าง ๆ นักเรียนก็จะสามารถคิดและใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาด้วย

6. การบูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงของนักเรียน เป็นสิ่งที่ผู้สอนทุกคนปรารถนาให้เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน แต่ความรู้ที่นั้นไม่ควรเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนเกิด ความแปลกแยกกับชีวิตจริง เพราะจะทำให้ นักเรียนไม่เห็นคุณค่า ไม่มีความหมาย และไม่เกิด ประโยชน์ใด ๆ แก่ตัวนักเรียน ดังนั้น สิ่งที่ครูสอนหรือให้นักเรียนเรียนรู้ในโรงเรียนหรือ สถานศึกษา ควรเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับชีวิตของนักเรียน และเป็นสิ่งที่จะช่วยเหลือนักเรียน ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิต และคุณลักษณะของนักเรียน จะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าและ ความหมายของสิ่งที่เรียน และยังเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความต้องการในการเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal, 1970, pp. 142 - 143) ได้กล่าวถึง การเรียนการสอนแบบ บูรณาการว่า ต้องยึดหลักการสำคัญที่ว่า แกนกลางของประสบการณ์อยู่ที่ความต้องการของผู้เรียน และประสบการณ์ในการเรียนรู้จัดเป็นหน่วยการเรียน (Unit) และนอกจากนี้ ได้ทำการแยก หน่วยการเรียนออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ

1. หน่วยเนื้อหาวิชา (Subject - Matter Unit) คือ เป็นการเน้นเนื้อหาในคำรา หรือหัวข้อ เรื่องต่าง ๆ หลักการ หรือสิ่งแวดล้อม

2. หน่วยความสนใจ (Center of Interest Unit) จัดทำเป็นหน่วยขึ้น โดยมีพื้นฐานที่ความสนใจและความต้องการ หรือจุดประสงค์เด่น ๆ ของผู้เรียน

3. หน่วยสร้างเสริมประสบการณ์ (Integrative Experience Unit) เป็นการรวบรวมประสบการณ์ มีจุดเน้นอยู่ที่ผลการเรียนรู้และสามารถนำไปสู่การปรับพฤติกรรมการปรับตัวของผู้เรียน

หน่วยดังกล่าวข้างต้นนี้ หมายถึง กลุ่มกิจกรรม ประสบการณ์ที่จัดเตรียมไว้เพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมาย หรือสำหรับแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง การเรียนรู้จะเริ่มจากจุดสนใจใหญ่ แล้วแยกย่อยไปในแง่มุมต่าง ๆ จนกระทั่งผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถตอบสนองสถานการณ์ที่กำหนดไว้ได้

การสอนแบบบูรณาการ เป็นการสอนโดยใช้หน่วยหรือแกนวิชา โดยจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน โดยมีวิธีการ คือ การเลือกเนื้อหา หรือกิจกรรมและกลุ่มวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์สอดคล้องกันมาทำการผสมผสานเชื่อมโยงกัน มีการลำดับความยากง่ายของเนื้อหาให้เป็นไปตามลำดับอย่างมีขั้นตอน และกำหนดเวลาให้สอดคล้อง และเพียงพอที่จะใช้ในการสอนด้วย (บันลือ พุกกะวัน, 2524, หน้า 141)

การสอนแบบบูรณาการ เป็นการเชื่อมโยงวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่ง ชีระชัย ปุณณโชติ (2540, หน้า 28 - 29) ได้ให้ความคิดเห็นไว้สอดคล้องกับนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ว่าลักษณะการสอนแบบบูรณาการ มีดังนี้ คือ

1. สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง
2. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย
3. การบูรณาการเป็นการสอนที่สัมพันธ์เชื่อมโยงความคิดรวบยอดจากหลาย ๆ สาขาเข้าด้วยกัน มีประโยชน์หลายอย่าง และที่สำคัญคือ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning)

4. หลักสูตรการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีประโยชน์ในการจัดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาต่าง ๆ ในหลักสูตร

การสอนแบบบูรณาการ เป็นการสัมพันธ์ความรู้ โดยการนำเอาความรู้อื่นที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่กำลังสอนมาสัมพันธ์กัน หรือการนำความรู้เกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นเหตุผลเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังสอนมาสัมพันธ์กัน และปรับงานที่เด็กทำให้มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่จริงในสังคม และพยายามนำสิ่งที่เป็นแกนเข้าไปผนวกกับสิ่งที่กำลังสอนทุกครั้ง ที่มีโอกาสจะสอดคล้อง แกนดังกล่าวนี้อาจเป็นความคิดรวบยอด ทักษะ และค่านิยม (สมิตร ภูวนานุกร, 2518, หน้า 41)

ขั้นตอนการสอนแบบบูรณาการ

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal, 1970, pp. 144 - 148) ได้ให้ความคิดเห็นในการสอนแบบบูรณาการว่า ควรมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้ คือ

1. ขั้นนำ (Initiating the Unit) เป็นขั้นที่ครูเร้าความสนใจ หรือนำทางให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงปัญหาที่ผู้เรียนประสบอยู่ ครูอาจมีวิธีเริ่มหน่วยได้หลายวิธี เช่น การจัดสภาพห้องเรียนให้เร้าความสนใจใคร่รู้ ใช้โอกาสพิเศษและเหตุการณ์สำคัญ ปัญหาต่างๆ ในครอบครัวหรือโรงเรียน อาจนำมาใช้เป็น การเริ่มต้นหน่วย การใช้สื่อต่างๆ ภาพยนตร์ สไลด์ เทปบันทึกเสียง เทปโทรทัศน์ การเล่าเรื่อง บทความ หรือบทประพันธ์ นำมาใช้ในการเริ่มต้นหน่วยได้ หน่วยการเรียนอาจเริ่มมาจากข้อเสนอแนะบางด้านของโรงเรียนหรือท้องถิ่น ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การกระทำ ครูอาจตั้งคำถามว่าเราจะแก้ปัญหานี้อย่างไร จะต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง และอะไรเป็นปัญหาย่อยที่เราต้องแก้ไขก่อนปัญหาใหญ่

2. ขั้นปฏิบัติการ (Point of Experience) เป็นขั้นที่ผู้เรียนวางแผนพิจารณาตั้งจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา และตกลงเลือกดำเนินการ หรือเก็บรวบรวมข้อมูล ครูช่วยให้คำแนะนำ การทำกิจกรรมมีการแบ่งกลุ่มและหน้าที่ ในขั้นนี้ต้องอาศัยทักษะความสามารถของครูที่จะแนะนำกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของคนตามความถนัดมากที่สุด กิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูล การอ่าน การรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ การทัศนศึกษา การเขียน และการแปลความด้วยกราฟ สถิติ การสัมภาษณ์ เป็นต้น

3. ขั้นกิจกรรมสรุป (Culminating Activities) ในขั้นนี้ครูเน้นที่กระบวนการ (Integration) ของหน่วย ผู้เรียนสรุปกิจกรรมโดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ในขณะที่ทำกิจกรรมแบบหน่วย ผู้เรียนต่างแบ่งงานกันทำคนละด้าน ดังนั้น การผสมผสานงานทุกด้านของคนสามารถตอบปัญหาในกลุ่มใหญ่ได้อย่างไร และในการเสนอผลงานของตนให้เพื่อน ๆ ที่ไม่ได้ทำกิจกรรมส่วนนั้น ได้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง จะใช้การสื่อความหมายอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ วิธีการที่กลุ่มแลกเปลี่ยนหรือรายงานการค้นคว้าของตนเป็นโอกาสของการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ฝึกการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ (Creative Expression) การที่ผู้เรียนโยงความสัมพันธ์ของกิจกรรมย่อยเข้าด้วยกันเป็นงานของกลุ่มใหญ่ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านเนื้อหา ฝึกทักษะความสามารถและพัฒนาเจตคติ ในการเสนอผลงานผู้เรียนกระทำได้หลายวิธี เช่น จัดแสดงนิทรรศการภาพ การสาธิต การทดลอง การแสดงละคร การรายงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลงานเหล่านี้จะต้องมีกระบวนการทำงานกลุ่มติดตามมา

4. ขั้นประเมินผล (Evaluation) การประเมินผลถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องในทุกระยะของการเรียนการสอน ไม่ได้หมายถึงการวัดผลขั้นสุดท้ายเท่านั้น การประเมินผลอาจแบ่งออกเป็น

วัดความรู้ความเข้าใจด้านวิชาการ ประเมินความสามารถในการทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม และ ความสามารถระหว่างกลุ่มผู้เรียนจะต้องได้รับการกระตุ้นให้ตระหนักว่า การประเมินผลของกลุ่ม เป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งกว่าครูเป็นผู้ประเมิน เพราะในขณะที่ผู้เรียนต้องประเมินผลการทำงานของคน จะช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบและเป็น แนวทางปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมของตนและกลุ่มได้

ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ หทัย คັນหยง (2525, หน้า 246)

ได้เสนอแนะขั้นตอนในการดำเนินการสอนแบบบูรณาการไว้ในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ปัญหาจากผู้เรียน เป็นข้อมูลหลักฐานที่เกิดขึ้นจากผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสภาพปัญหาในสิ่งแวดล้อม สร้างบูรณาการของปัญหาเข้ามาไว้ด้วยกัน

ขั้นที่ 2 ตั้งสมมติฐาน คือ การสืบค้นหาสาเหตุที่เกิดแห่งปัญหาด้วยการอภิปราย ค้นคว้า หาวิธีแก้ปัญห ปัญหาต่าง ๆ จะมีระบบ และบูรณาการระหว่างระบบอย่างไร

ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติทดลองด้วยการจัดกิจกรรมเป็นแผน โครงการ หน่วยงาน โครงสร้างบูรณาการของกิจกรรมนั้นไว้ทุกขั้นตอน ผู้เรียนจะเกิดมโนทัศน์และบูรณาการระหว่างมโนทัศน์

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ผลการปฏิบัติทดลองโดยการสังเกต บันทึก แล้วนำข้อมูล มาตรวจสอบ อภิปราย แยกแยะข้อมูลหลักฐาน ให้เป็นปัญหาแห่งเหตุ และผลที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 5 การสรุปผล สรุปจากการวิเคราะห์ขึ้นเป็นหลักการประชุม ตรวจสอบ ทบทวน แล้วนำไปใช้เป็นหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

ข้อควรคำนึงในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ลอร์ดิซาเบล (Lardizabal, 1970, pp. 148 - 149) ได้สรุปหลักการและสิ่งที่ควรพิจารณา ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ไว้ดังนี้ คือ

1. ผู้เรียนมีความสำคัญมากกว่าเนื้อหาวิชา เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพ คำนึงถึง การเรียนรู้ ทั้งด้านร่างกาย สังคม และสติปัญญา
2. หน่วยการเรียนรู้ที่ต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมข้ามวันจะดีกว่าหน่วยการเรียนรู้สั้น ๆ ที่เสร็จในเวลาเรียน
3. กิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นปัญหาในชีวิตจริง คำนึงถึงความต้องการ และความสนใจ ของผู้เรียนเป็นเกณฑ์
4. ในการเรียนการสอนควรใช้กระบวนการกลุ่ม
5. กิจกรรมในการเรียนการสอนใช้กระบวนการประชาธิปไตย

6. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

7. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนในการทำงานให้เป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน

ข้อควรคำนึงในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามแนวความคิดของ ลาร์ดีชาเบล ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ มีความสอดคล้องกับแนวความคิดของ สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2546 ก, หน้า 84 - 85) ดังจะกล่าวไว้ต่อไปนี้ คือ

ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ผู้เรียนมีความสำคัญมากกว่าเนื้อหาสาระ ฉะนั้นควรเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพในทุก ๆ ด้าน การเสริมสร้างพื้นฐานของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดที่ชัดเจน
2. หัวข้อเรื่องต้องสัมพันธ์กับเรื่องอื่นได้อย่างกว้างขวาง หัวข้อย่อย และความคิดรวบยอดที่จะนำมาบูรณาการร่วมกันนั้น ควรอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน
3. กิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นปัญหาในชีวิตจริงและต่อเนื่องกัน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รู้จักสังเกต วิเคราะห์ วิจัยและอภิปรายด้วยเหตุผล ใช้กระบวนการกลุ่มและกระบวนการประชาธิปไตย
4. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนและนอกห้องเรียนให้ท้าทาย ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสบายใจ
5. จัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย ส่งเสริมให้มีโอกาสได้ปฏิบัติจริงจนเกิดความสามารถและทักษะที่คิดเป็นนิสัย
6. ในการสอนแต่ละครั้ง ควรสอดแทรกคุณสมบัติที่ต้องการเน้นในตัวผู้เรียน ครูควรเป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมที่มีการบูรณาการให้นักเรียนเห็น

นอกจากนี้ กาญจนา คุณารักษ์ (2522, หน้า 21) ได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่าในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. จะต้องมียุคมุ่งหมายที่แน่นอนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร
2. ในการสอนแต่ละครั้งต้องพยายามสอดแทรกคุณสมบัติที่ต้องการเน้นในตัวผู้เรียน เช่น การเสียสละ ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี เป็นต้น
3. พยายามบูรณาการความรู้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด
4. จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักสังเกต วิเคราะห์ วิจัย และอภิปรายถกเถียงด้วยเหตุและผล
5. จัดบรรยากาศในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้ท้าทายและเร้าความสนใจของผู้เรียน

การจัดเนื้อหาวิชาและกิจกรรมที่ใช้กับการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ควรมีการวางแผนให้ดี และก่อนอื่นต้องดูว่าใช้รูปแบบการบูรณาการรูปแบบใด ลักษณะสำคัญหรือจุดเน้นของรูปแบบนั้น คืออะไร และศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างกว้างขวาง การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียน ซึ่งในการวางแผนจัดกิจกรรมนั้นครูควรคำนึงถึงและดำเนินการต่าง ๆ ที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal, 1970, pp. 142 - 144) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนบูรณาการต้องยึดหลักสำคัญที่ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ประสบการณ์ในการเรียนรู้ควรเป็น “หน่วย” (Unit) ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ครูผู้สอนต้องใช้เทคนิคในการผสมผสานเนื้อหาวิชา และกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กัน ภายในขอบข่ายของเรื่องที่ศึกษา ลักษณะทั่วไปของหน่วยการเรียนรู้มีดังนี้

1. มุ่งเน้นปัญหา ปัญหานั้นควรมีความสำคัญพอที่จะศึกษาและเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ หลายแง่หลายมุม คำตอบของปัญหาแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันกับอนาคต หรือผลกระทบของปัจจัยทางภูมิศาสตร์มีต่อวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมที่มีต่อการเมือง เป็นต้น
2. เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน อุปกรณ์ หรือสื่อการเรียนต้องไม่ยากเกินกว่าผู้เรียนจะเข้าใจได้ การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และทำทลายความสามารถไม่ง่ายจนเกินไป
3. ส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เน้นในทุก ๆ ด้านของความเจริญของงานและลำดับขั้นของประสบการณ์ เช่น กิจกรรมด้านการอ่าน การสังเกต การพูด การฟัง การวาด และการเขียน กิจกรรมทักษะด้านต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมที่ต้องใช้ความสามารถทางสมองในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา ฯลฯ
4. เป็นการวางแผนงานร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีโอกาเลือกปัญหาแหล่งค้นคว้า วัสดุอุปกรณ์ วางแผนกิจกรรมและประเมินผลให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ต้องการ
5. การวางแผนหน่วยการเรียนรู้ต้องระลึกละเอียดว่า ทำอย่างไรจึงจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

กิจกรรมของนักเรียนในการสอนแบบบูรณาการ

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal, 1970, p. 148) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการว่าเป็นการนำกิจกรรมของกระบวนการกลุ่มมาใช้ ดังนี้ คือ

1. การแบ่งกลุ่ม ในการแบ่งกลุ่มจะต้องให้นักเรียนได้เข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่ตนมีความถนัดและมีความสนใจ ครูจะต้องช่วยเหลือในการจัดแบ่งกลุ่มด้วยเพื่อให้แต่ละกลุ่มมีจำนวนพอเหมาะ และมีความสามารถพอ ๆ กัน

2. แต่ละกลุ่มเลือกคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ คณะกรรมการ และเลขานุการ

3. มีการประชุมร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อวางแผนในการทำกิจกรรมร่วมกัน

4. สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำกิจกรรมตามที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้

บทบาทของครูในการสอนแบบบูรณาการ บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีดังนี้ คือ

1. จะต้องศึกษาหาความรู้ให้มากขึ้น ศึกษาสิ่งใหม่ ๆ ให้กว้างทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. มีความรอบรู้และแม่นยำในความรู้ที่จะนำมาบูรณาการผสมผสานสัมพันธ์

เชื่อมโยงกัน

3. มีความคิดกว้าง ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นหลาย ๆ ด้าน

4. เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในทางที่ถูกที่ควร เพื่อให้ นักเรียนมีความตั้งใจ

มีทัศนคติที่ดี ต่อการเรียนในบทเรียน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำการสอนแบบบูรณาการมาสอดคล้องไว้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน คือเป็นการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ภาษาที่บูรณาการทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน โดยนำความรู้จาก 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการร่วมกัน ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา นำมาบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยนำเนื้อหาสาระมาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการการทำงานเป็นกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และร่วมมือกันในการทำงาน

การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

ในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ผู้สอนจำเป็นต้องรู้ความแตกต่างระหว่างเทคนิคการสอน วิธีสอน และแนวคิด ทฤษฎี ต่าง ๆ แนวทางอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) เนื่องจากเป็นการสอนที่มุ่งเน้นกระบวนการที่มีการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียน

ได้ใช้ภาษาในการสื่อสารจริง จากความสำคัญของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารดังกล่าวจึงมีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารไว้ ใกล้เคียงกันดังนี้

วิธีการสอนภาษาคตามแนวการสอนเพื่อการสื่อสาร มีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่าภาษา คือ เครื่องมือในการสื่อสาร และเป้าหมายของการสอนภาษา คือ พัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งความหมายของความสามารถในการสื่อสาร คือ ความสามารถในการใช้ภาษาได้ถูกต้องและเหมาะสมเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม โดยเป็นความสามารถที่จะรู้ว่าเมื่อไรควรจะพูด และควรจะพูดอะไรกับใคร ที่ไหนและในลักษณะอย่างไร จึงเป็นการมองภาษาในแง่สังคมมากขึ้น ซึ่งคำว่าความสามารถในการสื่อสารนี้ ปัจจุบันได้เป็นที่ยอมรับและเป็นแนวคิดสำหรับแนวการสอนภาษาในปัจจุบันนี้ (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 12 - 13)

จุดมุ่งหมายของการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

จุดมุ่งหมายของการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร คือ การสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำภาษาไปใช้ได้ สถานการณ์จริง โดยครูเป็นผู้คอยกระตุ้นและช่วยผู้เรียนให้รู้จักแสดงออกซึ่งความคิดเห็นทั้งทักษะการพูดและทักษะการเขียน รวมทั้งให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจข้อความที่อ่านหรือเข้าใจสิ่งที่ได้ฟัง

ฟินอคเชียโร (Finocchiaro, 1997, pp. 2 - 7) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารว่า คือการทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติดังนี้

1. สามารถฟังและอ่านโครงสร้างและศัพท์สำนวนได้เข้าใจ
2. สามารถเห็นความแตกต่างของรูปแบบภาษาทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งเข้าใจว่า รูปแบบภาษาแบบใดเป็นที่ยอมรับ หรือไม่เป็นที่ยอมรับในสถานการณ์ต่าง ๆ ของกลุ่มสังคมที่ต่างกันไป
3. มีทักษะในการพูดและเขียนประโยคต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพในการใช้ภาษา

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2542, หน้า 14 - 15) ได้กล่าวถึง แนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการสื่อสาร ไว้ดังนี้ คือ

1. ควรวางแผนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างรอบคอบ
2. ควรวางแผนในการจัดประสบการณ์รวมทั้งอุปกรณ์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของเรื่องที่นำเสนอใหม่อย่างแจ่มแจ้ง
3. ควรจัดบทเรียนให้มีทั้งการฝึกเพื่อให้เป็นนิสัย และการฝึกให้ใช้ภาษาอย่างมีความหมาย โดยใช้กิจกรรมเพื่อการสื่อสาร

4. ควรใช้ภาษาของผู้เรียนให้น้อยที่สุด แต่บางครั้งควรตัดสินใจใช้ภาษาของผู้เรียนทันทีเมื่อเห็นว่าจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจข้อมูลสำคัญบางประการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. ควรมีความชำนาญในการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกเป็นคู่

6. ควรจัดเตรียมการฝึกบทสนทนา ตลอดจนบทความต่าง ๆ เพื่อให้บทเรียนมีความหลากหลาย อันจะช่วยเสริมเนื้อหาของบทเรียนนั้น และช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการสื่อสาร

7. ควรมีความคล่องตัวในการเตรียมบทเรียน สำหรับบันทึกเสียง และสามารถนำการฝึกในห้องปฏิบัติการมาประสานกับการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ได้อย่างเหมาะสม

8. ควรมีความสามารถในการตัดสินใจว่า ผู้เรียนระดับต้นควรจะใช้กิจกรรมการอ่านและการเขียนเมื่อใด

9. ควรจัดเตรียมบทเรียนสำหรับอ่านที่จะช่วยให้ผู้เรียนเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์

10. ควรจัดกิจกรรมการเรียนที่จะช่วยเพิ่มพูนความสามารถในการเขียนอย่างอิสระแก่ผู้เรียน

11. ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมของภาษาจากบทสนทนาและ การจัดกิจกรรมอย่างเป็นทางการ

12. ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในชาติของตนเอง ในขณะที่เรียนรู้วัฒนธรรมของเจ้าของภาษา

13. ควรใช้สื่อที่สนับสนุนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและข้อเท็จจริงด้านวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

14. ควรจัดการประเมินที่จะทำให้ทราบถึงสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน ความต้องการในการซ่อมเสริมเป็นรายบุคคล รวมทั้งประสิทธิภาพในการสอนของตัวครูเอง

คาเนล (Canale, 1983, pp. 17 - 19) ได้กล่าวถึงแนวทางในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารเพิ่มเติมว่า เป็นการบูรณาการสิ่งต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน และให้ข้อเสนอแนะว่าครูผู้สอนควรคำนึงหลักการในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ คือ

1. องค์ประกอบของความสามารถทางภาษาประกอบด้วย ความสามารถทางไวยากรณ์ ความสามารถทางด้านภาษาศาสตร์สังคม ความสามารถทางสัมพันธข้อความ และความสามารถด้านกลวิธีในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร แม้ว่ายังคงไม่มีหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ในการสื่อสารนั้น ความรู้ในด้านไวยากรณ์มีความสำคัญมากหรือน้อยกว่า ความรู้ในด้านอื่น ๆ จุดมุ่งหมายหลักที่เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารจึงเป็น

การช่วยให้เกิดการบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยยังคงให้ความสำคัญกับองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นอย่างเท่าเทียมกัน

2. ความต้องการที่จะสื่อสาร แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารต้องมีพื้นฐาน และตอบสนองต่อความต้องการในการสื่อสาร และความสนใจของผู้เรียน โดยที่จะต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับความสามารถในแต่ละด้านให้ชัดเจน ได้แก่ ความสามารถด้านไวยากรณ์ เช่น มีการระบุความต้องการของไวยากรณ์ในแต่ละสถานการณ์ ความสามารถด้านภาษาศาสตร์สังคม เช่น การระบุสภาพการ (Setting) หัวข้อในการสนทนา และหน้าที่ทางภาษาที่ใช้บ่อย ความสามารถด้านความสัมพันธ์ข้อความ เช่น ประเภทของข้อความที่ใช้และความสามารถด้านกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เช่น ใช้คำศัพท์ที่ง่ายขึ้นในกรณีที่ไม่มีพจนานุกรมในการใช้ภาษามากพอ เป็นต้น ซึ่งในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สื่อสารในสถานการณ์ที่เป็นจริง และสอดคล้องกับชีวิตจริงมากที่สุด

3. การปฏิสัมพันธ์ที่สมจริงและมีความหมาย ผู้เรียนต้องมีโอกาสเข้าร่วมการปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมายกับคู่สนทนา ที่มีความพร้อมเพื่อตอบสนองความต้องการในการสื่อสาร และความสนใจของผู้เรียนในสถานการณ์การสื่อสารทางภาษาที่สมจริง ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน และในการทดสอบ เช่น การทดสอบโดยการให้ผู้เรียนได้เขียนตอบ และการทดสอบการฟัง – พูด โดยการใช้เทปบันทึกเสียง สำหรับการทดลองลักษณะนี้ มักจะไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้ทักษะในการสื่อสารในสถานการณ์ที่สมจริง ผู้สอนควรมีกิจกรรมการทดสอบแบบเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมาย และใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ที่สมจริงด้วย

4. การใช้ภาษาแม่ของผู้เรียน ในระยะต้นของการเรียนภาษาที่สอง การพัฒนาภาษาของผู้เรียนจะพัฒนาโดยอาศัยภาษาแม่เป็นพื้นฐาน ดังนั้น การฝึกการสื่อสารในภาษาที่สองจึงควรนำความรู้หรือลักษณะทางภาษาที่คล้ายคลึงกันระหว่างสองภาษามาใช้ และสอดคล้องความรู้ที่เป็นสิ่งใหม่สำหรับผู้เรียนลงไป เช่น การสอนเรื่องการทักทาย ควรมีการเปรียบเทียบให้ผู้เรียนเห็นความคล้ายคลึงและความแตกต่างของกฎเกณฑ์ทางสังคมในภาษาแม่ของผู้เรียน และในภาษาที่เรียน การจัดการเรียนการสอนโดยการนำเสนอประเด็นที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะง่ายต่อการเรียนรู้

5. การใช้หลักสูตรแบบกว้าง จุดประสงค์ของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารจะเน้นการให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) ดังนั้นจึงควรมีการฝึกฝนและเสริมสร้างประสบการณ์ที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียน โดยให้สอดคล้องกับความต้องการในการสื่อสารภาษาที่สอง นอกจากนี้ควรมี

การให้ความรู้เกี่ยวกับภาษา และวัฒนธรรมแก่ผู้เรียนอย่างกว้างขวาง การจัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักสูตรแบบกว้างนี้จะทำให้การบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของ ความสามารถในการสื่อสารในภาษาที่สองให้เป็นไปได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้ มอร์โรว์ (Morrow, 1918, pp. 59 - 66) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการสอน ภาษาเพื่อการสื่อสารไว้ว่าครูผู้สอนต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญในการนำรูปแบบการสอนภาษา เพื่อการสื่อสารมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ คือ

1. ผู้สอนต้องรู้ว่าการเรียนการสอนนั้นมีจุดมุ่งหมายอะไร ผู้สอนจึงต้องวางแผน และวัตถุประสงค์ในการจัดการสอนแต่ละคาบ เช่น ในการฝึกทักษะการฟังโดยการฟังพยางค์ อากาศ อาจมีวัตถุประสงค์เพื่อเลือกเวลาที่เหมาะสมในการเดินทาง และการฝึกทักษะพูด อาจมีวัตถุประสงค์เพื่อถามทิศทาง เป็นต้น การเลือกเนื้อหาในการสอนอาจแตกต่างกันไปขึ้น อยู่กับวัยและความสามารถของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนต้องมีเป้าหมายอย่างชัดเจนในการสอน แต่ละบทเรียน และต้องคำนึงว่า เมื่อการสอนแต่ละบทเรียนจบลง ผู้เรียนต้องเห็นได้ชัดว่าตนเอง สามารถทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเดิมทำไม่ได้ และสิ่งนั้นมีประโยชน์ต่อการสื่อสาร ดังนั้นการสอน โครงสร้างไวยากรณ์จะมีประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งนั้นกับกิจกรรมที่ใช้ ในการสื่อสาร

2. ผู้สอนควรตระหนักว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง และมีการพัฒนา ไปเรื่อย ๆ และไม่สามารถแยกออกเป็นส่วน ๆ ได้ โดยไม่ทำลายธรรมชาติของกระบวนการใน การสื่อสาร แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นการสอนภาษาที่สูงกว่าระดับประโยค และ เกี่ยวข้องกับภาษาที่ใช้ในสถานการณ์จริง เพราะฉะนั้นขั้นตอนในการสอนภาษาจึงต้องมี การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ ซึ่งการสอนแบบสังเคราะห์ ได้แก่ การที่ผู้เรียนเรียนรูปแบบ ภาษาไปทีละแบบ หลังจากนั้นจึงนำรูปแบบภาษาที่เรียนมารวมกัน ส่วนการสอนแบบวิเคราะห์ เน้นการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ และสามารถบอกได้ว่าการมีปฏิสัมพันธ์นั้นมีส่วนประกอบ อะไรบ้าง

3. กระบวนการสื่อสารมีความสำคัญเท่ากับรูปแบบของภาษา วิธีการสอนเพื่อพัฒนา ความสามารถของผู้เรียนในการสื่อสารจึงเป็นความพยายามที่จะจำลองกระบวนการของการสื่อสาร ให้มากที่สุด เพื่อให้การเรียนการสอนรูปแบบภาษาอยู่ในบริบทของการสื่อสาร กิจกรรมฝึกฝน ทางภาษาอาจมีลักษณะเพื่อการสื่อสารมากขึ้น หากมีปัจจัย 3 ประการ ดังนี้

- 3.1 ช่องว่างของข้อมูล (Information Gap) เป็นการเติมข้อมูลในช่องว่างเพื่อให้ เกิดการสื่อสาร ในสถานการณ์สื่อสารที่เป็นจริงจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 คนขึ้นไป โดยคนใด

คนหนึ่งจะทราบข้อมูลอย่างใดอย่างหนึ่ง ในขณะที่อีกคนหนึ่งไม่ทราบ จุดประสงค์ของการสื่อสาร จึงเป็นการเติมช่องว่างของข้อมูลนี้ ลักษณะของกิจกรรมจึงต้องเป็นการให้ผู้เรียนบอกกับเพื่อน ในสิ่งที่เพื่อนไม่รู้ เช่น นักเรียน 2 คน ได้รับตารางข้อมูลระยะทางระหว่างเมืองต่าง ๆ คนละ 1 ชุด แต่ละชุดมีข้อมูลบางอย่างที่ขาดหายไป ซึ่งข้อมูลนั้นจะมีปรากฏอยู่ในตารางอีกชุดหนึ่ง แล้ว นักเรียนจะถามตอบกันเพื่อหาข้อมูลที่ขาดหายไป และเขียนเติมให้ครบลงในตารางของคน กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล ผู้สอนจึงควรสร้างสถานการณ์ ที่มีช่องว่างของข้อมูลเหล่านี้ในลักษณะที่เหมาะสม

3.2 การเลือกสิ่งที่ต้องการพูด (Choice) ผู้ที่มีส่วนร่วมในการสนทนาควรมีโอกาส เลือกเรื่องและวิธีการพูดด้วยตนเอง ผู้พูดจะเลือกทั้งความคิดที่ต้องการสื่อสาร และรูปแบบภาษา ที่เหมาะสม ซึ่งคู่สนทนาไม่มีโอกาสทราบล่วงหน้าว่าจะพูดอะไร ดังนั้นหากผู้สอนจัดกิจกรรม ที่มีการควบคุมการแสดงออกทางภาษาของผู้พูดและผู้ฟัง กิจกรรมนั้นก็จะไม่เป็นการสื่อสาร อย่างแท้จริง

3.3 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ในการสื่อสารตามปกติคู่สนทนาควรที่จะได้รับ ข้อมูลย้อนกลับจากอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผู้พูดรู้ว่า การสื่อสารของตนได้ผลหรือไม่ ถ้าคู่สนทนา แสดงท่าทางว่าไม่เข้าใจ ผู้พูดต้องหาวิธีอื่นมาสื่อความหมาย เช่น การพูดซ้ำ การอธิบายเพิ่มเติม โดยใช้ท่าทางประกอบ เป็นต้น การที่ผู้พูดได้ข้อมูลย้อนกลับ ทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และประสบความสำเร็จ

4. ผู้เรียนควรเรียนด้วยการกระทำ นั่นคือ การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ผู้สอน ควรมีบทบาทเป็นผู้คอยช่วยเหลือ แนะนำ และจัดสภาพแวดล้อม ตลอดจนกิจกรรมการเรียน ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้มีการทำกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมนั้น ควรมีลักษณะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ภาษา การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ภาษานอกจาก จะเป็นการเรียนรู้รูปแบบของภาษาแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนได้นำรูปแบบภาษานั้นมาใช้ในการสื่อ ความหมายด้วย

5. การแก้ไขข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ไม่จำเป็นต้องกระทำเสมอไป การเรียนภาษา ในอดีต ผู้สอนจะแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียนทุกครั้ง การกระทำเช่นนั้นก่อให้เกิดผลเสียมากกว่า ผลดี เพราะทำให้ผู้เรียนไม่ได้ใช้ความรู้ทางภาษาที่เรียน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาเพื่อ การสื่อสารเชื่อว่าการที่ผู้เรียนมีอิสระในการใช้ภาษาย่อมมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นได้บ้าง ซึ่งข้อผิดพลาด นี้ถือเป็นลักษณะทางภาษาที่มีการยืดหยุ่นได้ และส่งผลต่อผู้เรียน

จะเห็นได้ว่า แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารจะต้องเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำภาษา ที่เรียนมาไปใช้ได้จริงในสถานการณ์และชีวิตจริง คือ เน้นการใช้ภาษา (Use) มากกว่าวิธีการ

ใช้ภาษา (Usage) และนอกจากนี้ต้องเน้นให้ผู้เรียนรู้จุดมุ่งหมายของการทำกิจกรรมแต่ละครั้งอย่างชัดเจน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรม ในการสอนจำเป็นต้องเน้นความสำคัญของทุกส่วน (Whole) ของภาษาที่สอนแล้วจึงเน้นเนื้อหาในส่วนย่อย (Parts) เน้นกระบวนการเรียนการสอน (Process) มากกว่าที่จะเน้นที่รูปแบบ (Forms) เน้นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ และสำหรับการที่ผู้เรียนใช้ภาษาผิวนั้น ไม่ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้หรือการสื่อสาร ผู้สอนควรอนุโลม และไม่รีบแก้ไขคำผิดให้แก่ผู้เรียนในระหว่างการทำกิจกรรม ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นในการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร คือ ช่องว่างระหว่างด้านข้อมูลระหว่างผู้ทำกิจกรรม (Information Gap) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่คู่สนทนา ต่างก็ไม่ทราบข้อมูลของอีกฝ่ายหนึ่ง และต่างฝ่ายต่างก็ต้องการจะทราบข้อมูลหรือให้ข้อมูลแก่กันและกัน หรือเรียกอีกอย่างว่า มีความต้องการที่จะสื่อความหมาย (Needs for Communication)

ขั้นตอนการดำเนินการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ในการดำเนินการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สำคัญ ดังเช่นนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านได้นำเสนอไว้ ดังนี้

สก็อต (Scott, 1981, pp. 70 - 77) ได้กล่าวถึงขั้นตอนและกระบวนการในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) ไว้ว่ามีขั้นตอนในการสอน 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. บอกวัตถุประสงค์ (Stating Your Objectives) ก่อนการเรียนการสอนทุกครั้ง ผู้สอนต้องบอกผู้เรียนถึงสิ่งที่จะเรียน เช่น การเรียนเรื่องการขอร้อง การให้คำแนะนำ หรือการขอโทษ เป็นต้น การบอกวัตถุประสงค์สามารถทำได้หลายวิธี เช่น ในเรื่องการกล่าวขอโทษ ครูผู้สอนอาจแสดงภาพการ์ตูนที่คนหนึ่งกระทำความผิดแก่ผู้อื่น แล้วถามนักเรียนว่า คนที่ทำความผิดควรพูดอย่างไร หากผู้เรียนไม่รู้ว่าจะพูดว่าอย่างไร ผู้เรียนก็จะรู้ตัวว่าตนเองมีปัญหาและต้องเรียนรู้ในเรื่องนี้ การเรียนการสอนก็จะมีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

2. ใช้รูปแบบภาษาในบริบท (Contextualization) ผู้สอนแสดงให้เห็นว่า หน้าที่ทางภาษาแต่ละอย่างสามารถแสดงออกมาได้หลายรูปแบบ และความหมายของประโยคหนึ่งก็อาจแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับผู้พูด วิธีการพูด และเวลาในขณะที่กำลังพูด การสอนโดยใช้รูปแบบภาษาในบริบทจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำภาษาไปใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงและถูกต้องตามกาลเทศะ เมื่อหาที่ผู้สอนนำเสนอในขั้นนี้ผู้สอนจะกำหนดสถานการณ์ขึ้นว่า คู่สนทนาเป็นใคร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร และมีวัตถุประสงค์อะไรในการสนทนา เกิดอะไรขึ้นก่อนหน้าที่จะมีการพูดคุยกัน และพูดกันในสถานที่ใด เป็นต้น

3. การฝึกการถ่ายโอน (Practice and Transfer) การฝึกควรมีลักษณะการถ่ายโอนที่เป็นธรรมชาติ และรูปแบบภาษาที่นำมาฝึกควรเป็นไปตามหน้าที่ของภาษา การฝึกควรกระทำทันทีหลังจากการนำเสนอเนื้อหาโดยเริ่มจากพูดพร้อมๆ กัน เกี่ยวกับภาษาที่เรียน จากนั้นจึงให้คำตอบทีละคน ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนพูดซ้ำแนวเดิมแล้วจึงให้ผู้เรียนถามคำถาม หรือบางครั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบทีละคน และเมื่อเห็นว่าผู้เรียนสามารถโต้ตอบกันได้ ผู้สอนจึงให้ผู้เรียนจับคู่กัน และให้ฝึกการสนทนา โดยผลัดเปลี่ยนบทบาทกัน เนื้อหาที่นำมาฝึกกำหนดให้คู่สนทนาแทนคำถามในประโยค การฝึกเช่นนี้ทำให้เกิดช่องว่างของข้อมูล เช่น นักเรียนคนที่ 1 ต้องตัดสินใจว่าจะถามคำถามอะไร ในขณะที่นักเรียนคนที่ 2 ก็ไม่ทราบคำถามว่าจะถามว่าอะไร ในกรณีนี้การตอบของนักเรียนคนที่ 2 ขึ้นอยู่กับคำถามของนักเรียนคนที่ 1 จะเห็นได้ว่าการสนทนาแบบนี้ผู้เรียนจะมีอิสระในการเลือกสิ่งที่จะพูด ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้สนับสนุน และวางโครงเรื่อง ส่วนผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาในการสนทนา เช่น เมื่อผู้เรียนได้ฝึกเกี่ยวกับการถามเกี่ยวกับสถานที่ และการบอกทิศทางแล้ว ครูจะให้ผู้เรียนคนหนึ่งซึ่งมีรายชื่อสถานที่ เป็นผู้ถามเพื่อนที่มีแผนที่ วาดสถานที่ที่ตนต้องการไปอยู่ที่ใด นอกจากนั้นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารยังให้ความสำคัญกับเกม และการแสดงบทบาทสมมติ และมีการสนับสนุนให้ผู้เรียนฝึกภาษาที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง สามารถเลือกสิ่งที่จะพูดได้ด้วยตนเอง และมีการตอบสนอง การที่จะบ่งบอกว่าผู้เรียนประสบความสำเร็จในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารก็คือ การที่ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้สอดคล้องและเหมาะสมกับช่องว่างของข้อมูล และสามารถตอบสนองได้ดี เพราะการที่จะใช้ภาษาให้ได้ค่านั้น ผู้เรียนต้องสามารถใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสม และเป็นสิ่งที่ยอมรับของเจ้าของภาษาไม่เพียงแต่เพื่อถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เท่านั้น

เช่นเดียวกับการกำหนดขั้นตอนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของ กรมวิชาการ (2542, หน้า 16 - 17) ไว้ประกอบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศว่า ขั้นตอนการสอนภาษาอังกฤษ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. ขั้นนำเสนอ (Presentation) หมายถึง การที่ครูผู้สอนใช้กระบวนการสอนภาษาเพื่อนำเสนอเนื้อหาภาษาให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในรูปแบบและความหมายโดยการนำเสนอภาษาจะนำเสนอสถานการณ์ที่ผู้เรียนมีความสนใจมาช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของหัวข้อทางภาษา เช่น ในการซักถามข้อมูลและรูปแบบภาษาที่จะสอน เป็นต้น จากนั้นครูจะเป็นผู้ชี้แนะให้ผู้เรียนสังเกตจากตัวอย่าง และเน้นให้เห็นจุดสำคัญของรูปแบบประโยคเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในความหมายและการใช้รูปแบบไวยากรณ์นั้น ๆ ได้ชัดเจนและมีความถูกต้องยิ่งขึ้น

2. ขั้นฝึก (Practice) หมายถึง ครูให้นักเรียนฝึกภาษาที่เสนอในขั้นที่ 1 ในกิจกรรมที่ครูเป็นผู้ให้แนวทางหรือควบคุมอยู่ การฝึกอาจอยู่ในรูปของสถานการณ์จำลองที่ครูสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกใช้รูปแบบภาษาที่นำเสนอ อาจเป็นการให้นักเรียนได้ร่วมกันฝึกทั้งชั้นหรือในรูปของกิจกรรมที่ผู้เรียนได้มีโอกาสกระทำร่วมกัน โดยครูเป็นเพียงผู้ที่คอยควบคุมให้กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปได้ด้วยดีเท่านั้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้มักเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกเพลิดเพลิน และมีโอกาสได้ใช้ภาษาที่เรียนมาเพื่อสื่อสารจริง ๆ ซึ่งจะช่วยทำให้การฝึกนั้นมีความหมายอย่างแท้จริง

3. ขั้นใช้ (Production) หมายถึง ครูให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ภาษาที่ได้ฝึกมาในขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 แล้ว ขั้นใช้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนใช้ภาษาที่ได้รับการฝึกมาในรูปกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งเอื้อต่อการเรียนการสอนและการใช้ภาษาที่สมจริงในขั้นนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสใช้ภาษามากขึ้น เนื่องจากกิจกรรมส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบกิจกรรมที่มีผู้เรียนกลุ่มละ 3 - 4 คน หรือ กิจกรรมที่ทำเป็นคู่ ซึ่งต่างจากขั้นฝึก ซึ่งมักจะเป็นกิจกรรมที่ทำพร้อมกันทั้งชั้น หรือ ถ้าเป็นกลุ่มมักจะแบ่งกลุ่มตามแถว

นอกจากนี้ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2535, หน้า 112 - 115) ได้สรุปขั้นตอนในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารไว้สอดคล้องกับของกรมวิชาการว่าขั้นตอนในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนั้นแบ่งเป็น 3 ขั้นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ขั้นนำเสนอเนื้อหา (Presentation or Introduction New Language) เน้นการที่ให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจความหมาย และวิธีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ควบคู่กับการเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษาผู้สอนจะให้ข้อมูล โดยการนำเข้าสู่เนื้อหา (Lead - in) ครูผู้สอนจะนำเสนอบริบทหรือสถานการณ์แก่ผู้เรียน โดยใช้สื่อการเรียนการสอนและเทคนิควิธีต่าง ๆ เช่น การใช้รูปภาพ การเล่าเรื่อง หรือเล่านิทาน เป็นต้น หลังจากนั้น ครูผู้สอนจะนำเสนอเนื้อหาทางภาษาให้แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ฟัง หรือ อ่าน เนื้อหาที่นำมาใช้สอนควรมีบริบท หรือมีการกำหนดสถานการณ์กำกับไว้ หรืออาจเป็นเรื่องราวการสนทนา แต่ไม่ควรเป็นประโยคเดี่ยว ๆ และสำหรับเนื้อหาหรือคำศัพท์ที่นำมาใช้ในขั้นนี้ ควรเป็นคำศัพท์หรือภาษาที่ผู้เรียนเคยเรียนรู้มาบ้างแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่อ่าน หรือ ฟังได้มากขึ้น จากนั้น ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้ (Elicitation) โดยการตรวจสอบว่านักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านหรือฟังมากน้อยเพียงใด เช่น การตั้งคำถามให้ตอบหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนพูด นอกจากนี้ผู้สอนยังต้องอธิบายและแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาภาษามีรูปแบบและความหมายและวิธีการใช้อย่างไร ถ้าจำเป็นอาจต้องมีการอธิบายโดยใช้ภาษาแม่ก็ได้

2. ขั้นการฝึก (Practice/ Controlled Practice) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ภาษาที่เพิ่งเรียนรู้ใหม่ โดยดำเนินการดังนี้

2.1 การฝึกแบบควบคุม (Controlled Practice) มีผู้สอนเป็นผู้นำการฝึกโดยการฝึกร่วมกันทั้งชั้น ฝึกเป็นกลุ่มใหญ่ และการฝึกเป็นกลุ่มย่อย

2.2 การฝึกทีละคน ในขณะที่ควรรให้ผู้เรียนที่เหลือมีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สิ่งสำคัญ คือ ผู้สอนต้องให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนแต่ละคนเพื่อแก้ไข

3. ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Production/ Free Practice) ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารจัดเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน เพราะการฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนได้ลงใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง และวิธีการฝึกมักจะออกมาในรูปของการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยที่ครูผู้สอนเป็นผู้ริเริ่มการจัดการขั้นต้นของกิจกรรมให้ และหลังจากนั้นผู้เรียนจะเป็นผู้ทำกิจกรรมทั้งหมด ผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนมีปัญหาในการทำกิจกรรม และเป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับและประเมินผลในการทำกิจกรรมภายหลัง

จากการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับ แนวการสอนภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร (Communication Approach) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกระบวนการจัดการเรียนการสอนในชุดการสอนภาษาอังกฤษแนวบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นสร้างความสนใจ คือ ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้มีความสนใจในสิ่งที่จะเรียนรู้
2. ขั้นนำเสนอบทเรียนเนื้อหา คือ ผู้สอนบอกวัตถุประสงค์ในการสอน และข้อมูลทางภาษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งแนวทางการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์
3. ขั้นฝึกภาษา คือ ผู้เรียนเริ่มใช้ภาษาโดยมีการควบคุม การฝึกนี้เน้นให้ผู้เรียนจดจำรูปแบบภาษาโดยการฝึกซ้ำ ๆ
4. ขั้นแสดงและนำเสนอภาษาที่ฝึกเป็นผลงาน คือ มุ่งให้ผู้เรียนทำผลงาน และประสบการณ์ทางภาษาที่เรียนรู้ในชั้นเรียน แสดงออกมาและนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้
5. ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ คือ ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ โครงสร้างทางภาษารวมถึงประโยชน์ที่ได้จากการเรียนในเรื่องนั้น ๆ
6. ขั้นถ่ายโยงการเรียนรู้ คือ ขั้นที่ผู้เรียนนำภาษาและประสบการณ์ มาฝึกทบทวนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น โดยการทำกรบ้าน หรือทบทวนเนื้อหาที่ครูมอบหมาย

รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยอาศัยหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือของ จอห์นสัน และ จอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1974, 213 – 240 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2547, หน้า 64) ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ในการเรียนรู้นั้นผู้เรียนควรร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขันกัน เพราะผลที่เกิดขึ้นหลังจากการแข่งขัน คือ การแพ้-ชนะ ซึ่งต่างจากการร่วมมือกัน ซึ่งก่อให้เกิดสภาพการณ์ของการชนะ-ชนะ อันเป็นสภาพการณ์ที่ดีกว่าทั้งด้านจิตใจและสติปัญญา

การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้และความสามารถที่แตกต่างกัน โดยแต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นกำลังใจแก่กันและกันในการเรียนรู้ ผู้เรียนเก่งจะต้องคอยช่วยเหลือผู้เรียนอ่อนกว่า และนอกจากสมาชิกในกลุ่มจะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองแล้วยังคงต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อน และสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งหมายความว่า ความสำเร็จของแต่ละบุคคล จะส่งผลถึงความสำเร็จของกลุ่มด้วย (วัฒนาพร ระจิบท์, 2542, หน้า 34)

การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการเรียนรู้ที่แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละประมาณ 3 - 6 คน โดยที่สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนจะมีความสามารถที่แตกต่างกันออกไป สมาชิกในกลุ่มร่วมมือกันในการเรียนรู้ เพื่อเป้าหมายของกลุ่ม บุคคลสำคัญที่เป็นผู้เผยแพร่แนวคิดในการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ (Slavin & Johnson, n.d. อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2547, หน้า 98) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า “ในการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไป เรามักจะไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ส่วนใหญ่เรามักจะมุ่งไปที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอน หรือระหว่างผู้เรียนกับบทเรียน” ดังที่กล่าวมานี้ เป็นผลให้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนจึงไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร ซึ่งในความเป็นจริงแล้วครูไม่ควรมองข้ามในเรื่องนี้ เพราะความรู้สึกรักของผู้เรียนต่อตนเอง ต่อโรงเรียน ครูและเพื่อนร่วมชั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมาก และนอกจากนี้ การเรียนแบบร่วมมือสามารถนำมาใช้ได้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกวิชา และทุกระดับชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา การเรียนภาคปฏิบัติที่มีความสลับซับซ้อน การเสริมสร้างความมีประชาธิปไตยในชั้นเรียน การฝึกทักษะและเสริมสร้างนิสัยความรับผิดชอบร่วมกัน รวมถึงการเรียนรู้ที่ต้องการเน้นคุณธรรม จริยธรรม และความร่วมมือกันในกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1994, pp. 31 - 32) ได้กล่าวถึง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน มี 3 ลักษณะ ดังนี้ คือ

1. ลักษณะแข่งขันกัน ในการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนจะพยายามเรียนให้ตนเองได้คะแนนดีกว่าคนอื่น เพื่อให้ตนเองได้รับการยกย่อง ชมเชย หรือได้รับการตอบแทนในลักษณะต่าง ๆ
2. ลักษณะต่างคนต่างเรียน คือ ผู้เรียนแต่ละคนต่างก็เรียนรู้โดยรับผิดชอบดูแลเพียงตนเองเท่านั้น เพื่อให้ตนเองเกิดการเรียนรู้ จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น
3. ลักษณะร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนแต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง และขณะเดียวกันก็มีหน้าที่คอยช่วยเหลือสมาชิกคนอื่นให้เกิดการเรียนรู้ด้วย นอกจากนี้ จอห์นสันและจอห์นสัน ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การจัดการศึกษาที่เราทำในปัจจุบันนี้มักจะมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบแข่งขันกัน ซึ่งมีผลให้ผู้เรียนเคยชินกับการแข่งขันเพื่อแข่งขัน ผลประโยชน์มากกว่าการร่วมมือกันแก้ปัญหา ซึ่งอย่างไรก็ตาม ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะ โดยจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และ โอกาส ทั้งนี้เนื่องจากในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องเผชิญโอกาสทั้ง 3 ลักษณะ แต่เนื่องจากในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีการส่งเสริมการเรียนการสอนแบบรายบุคคล และการแข่งขันอยู่แล้ว ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรหันมาส่งเสริมและทดลองจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และได้เรียนรู้และเกิดทักษะและกระบวนการทางสังคม และมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งถือเป็นทักษะที่จำเป็น และสำคัญอย่างยิ่งในการที่ผู้เรียนต้องพบเจอในการดำรงชีวิตประจำวัน

การจัดการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้ มุ่งที่จะช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันจากเพื่อน ๆ รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางสังคมต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน รวมทั้งเป็นการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ด้วย ซึ่งในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้ ไม่เพียงแต่หมายความว่า การจัดให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มแล้วมอบหมายงาน ให้ผู้เรียนช่วยกันทำงานเท่านั้น แต่การเรียนรู้แบบร่วมมือยังมีองค์ประกอบสำคัญในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ (Johnson & Johnson, 1994, pp. 31 - 32 อ้างถึงใน ทิศนา แจมมณี, 2547, หน้า 99 - 101) ดังนี้

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีองค์ประกอบในการเรียนรู้ที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (Positive Interdependence)

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ จะต้องมีความตระหนักว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่ม มีความสำคัญ และความสำคัญของกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ในขณะเดียวกันสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ ความสำเร็จของบุคคล และของกลุ่มขึ้นอยู่กับซึ่งกันและกัน ดังนั้นสมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน และในขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ช่วยเหลือสมาชิกคนอื่นด้วย เพื่อประโยชน์ร่วมกัน การจัดกลุ่มในการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกันนี้ทำได้หลายทาง เช่น การให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียนเป็นอย่างเดียวกัน หรือให้ผู้เรียนได้มีโอกาสกำหนดเป้าหมายในการทำงาน หรือการเรียนรู้ร่วมกัน (Positive Goal Interdependence) การให้รางวัลตามผลงานของกลุ่ม (Positive Reward Interdependence) การให้งานหรือวัสดุอุปกรณ์ที่ทุกคนต้องทำหรือใช้ร่วมกัน (Positive Resource Interdependence) การมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการทำงานร่วมกัน ให้แต่ละคน (Positive Role Interdependence)

2. การหันหน้าเข้าหากัน การมีปฏิสัมพันธ์กัน (Face – to – face Promotive Inter – action)

การที่สมาชิกในกลุ่มมีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นปัจจัยที่จะส่งผลให้ผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันในทางที่จะช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล และการเรียนรู้ต่าง ๆ และผู้เรียนเกิดความหวังใจ ไว้วางใจ ส่งเสริม และช่วยเหลือกันและกันในการทำงานต่าง ๆ ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

3. การเรียนรู้ร่วมกันต้องอาศัยทักษะทางสังคม (Social Skills)

ในการเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยทักษะที่สำคัญหลายประการ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร และทักษะการแก้ปัญหาขัดแย้ง รวมทั้งการเคารพ ขอมรับ และไว้วางใจกัน และกัน ซึ่งครูควรสอนและฝึกให้แก่ผู้เรียนเพื่อช่วยให้ดำเนินงานสำเร็จลุล่วงได้ดี

4. การเรียนรู้ร่วมกันควรมีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing)

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อช่วยให้กลุ่มเกิดกระบวนการเรียนรู้ และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มครอบคลุมถึงการวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการทำงานภายในกลุ่ม พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม และผลงานของกลุ่มที่จัดทำขึ้นมาร่วมกัน การวิเคราะห์การเรียนรู้นี้อาจทำได้โดย ครู หรือ ผู้เรียน

หรือทั้งครูและผู้เรียน การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มนี้เป็นยุทธวิธีหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้สมาชิกภายในกลุ่มมีความตั้งใจทำงาน เพราะรู้ว่าจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ และช่วยฝึกทักษะการรู้คิด (Metacognition) คือ สามารถที่จะประเมินการคิดและพฤติกรรมที่ตนได้ปฏิบัติออกไปด้วย

5. การเรียนรู้ร่วมกัน จะต้องมีความรับผิดชอบ หรือผลสัมฤทธิ์ ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่สามารถตรวจสอบและวัดประเมินผลได้ (Individual Accountability)

สมาชิกในกลุ่มการเรียนรู้ทุกคนจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ และพยายามทำงานและหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ไม่มีใครที่ได้รับประโยชน์โดยไม่ทำหน้าที่ของตนเอง ดังนั้นในกลุ่มจึงจำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบผลงานที่เป็นระบบ ทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม วิธีการที่สามารถส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ และเต็มความสามารถมีหลายวิธี เช่น การจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีการเอาใจใส่กันและกันได้อย่างทั่วถึง แบ่งงานกันได้ครบทุกคน ลดการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน และที่สำคัญคือ สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นครบทุกคน การทดสอบเป็นรายบุคคล การสุ่มเรียกชื่อให้รายงาน ครูสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนภายในกลุ่ม การจัดให้กลุ่มมีผู้สังเกตการณ์การให้ผู้เรียนสอนกันเอง เป็นต้น

หากผู้เรียนได้มีโอกาสได้เรียนรู้แบบร่วมมือกัน นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้กว้างขึ้นและลึกซึ้งขึ้นแล้ว ยังสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนทางด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้นด้วย รวมทั้งมีโอกาสได้ฝึกฝนพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตต่าง ๆ อีกด้วย และนอกจากนี้ประเด็นสำคัญในการเรียนรู้แบบร่วมมือที่จะช่วยให้ครูผู้สอนเข้าใจและมีความสะดวกในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมากยิ่งขึ้นอีกอย่างหนึ่ง คือ การแบ่งกลุ่มผู้เรียน ซึ่ง ทิศนา แจมมณี (2547, หน้า 102 - 103) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับกลุ่มการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ ดังนี้

ประเภทของการจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปนั้นมี 3 ประเภท คือ

1. กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ (Formal Cooperative Learning Groups) กลุ่มประเภทนี้ ครูจัดขึ้นโดยการวางแผน มีการจัดระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้สาระต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการแบ่งกลุ่มหนึ่งครั้งอาจใช้กลุ่มเดิมเป็นเวลาหลาย ๆ ชั่วโมงติดต่อกันหรือหลายสัปดาห์ติดต่อกัน จนกระทั่งผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้

2. กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ (Informal Cooperative Learning Groups) กลุ่มประเภทนี้ครูจัดขึ้นเฉพาะกิจเป็นครั้งคราว โดยจะสอดแทรกอยู่ในการสอนปกติอื่น ๆ

โดยเฉพาะการสอนแบบบรรยาย ครูสามารถจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือสอดแทรกเข้าไป เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมุ่งความสนใจหรือใช้ความคิดพิเศษในสาระบางจุด

3. **กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร (Cooperative Base Groups)** กลุ่มประเภทนี้เป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่สมาชิกกลุ่มมีประสบการณ์การทำงาน/ การเรียนรู้ร่วมกันมานานจนกระทั่งเกิดสัมพันธภาพที่แน่นแฟ้น สมาชิกกลุ่มมีความผูกพัน ห่วงใย ช่วยเหลือกันและกันอย่างต่อเนื่อง

ในการเรียนรู้แบบร่วมมือมักจะมีกระบวนการดำเนินงานที่ต้องทำเป็นประจำ เช่น การเขียนรายงานผลงาน การนำเสนอผลงานของกลุ่ม หรือ การตรวจผลงาน เป็นต้น ในการดำเนินงานดังกล่าวนี้ ครูควรจัดระเบียบขั้นตอนในการทำงาน หรือฝึกให้ผู้เรียนดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อช่วยให้งานมีประสิทธิภาพ กระบวนการที่ใช้หรือดำเนินการเป็นกิจวัตรในการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้ เรียกว่า “Cooperative Learning Scripts” (Johnson & Johnson, 1994 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2547, หน้า 103) ซึ่งหากสมาชิกกลุ่มปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน จะเกิดเป็นทักษะที่ชำนาญในที่สุด

การนำหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ครูสามารถนำหลักการของการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยควรพยายามจัดกลุ่มการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว การวางแผนบทเรียนและจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบร่วมมือควรมีประเด็นสำคัญ ดังนี้ (Johnson & Johnson, 1994 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2547, หน้า 103 - 106)

1. ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนทั้งทางด้านความรู้และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน

1.2 กำหนดขนาดของกลุ่มผู้เรียน ซึ่งกลุ่มควรมีขนาดเล็ก ประมาณ 3 - 6 คน กลุ่มขนาด 4 คน ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีขนาดเหมาะสมที่สุด

1.3 กำหนดองค์ประกอบของกลุ่ม หมายถึง การจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มซึ่งทำได้โดยการสุ่มหรือการเลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ โดยทั่วไปแล้วกลุ่มจะต้องประกอบด้วยสมาชิกที่มีความคล่องตัวในด้านต่าง ๆ เช่น เพศ ความสามารถ ความถนัด เป็นต้น

1.4 กำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนในกลุ่ม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างทั่วถึง ครูควรมอบหมายบทบาทหน้าที่

ในการทำงานให้ทุกคนในกลุ่ม และบทบาทหน้าที่นั้น ๆ จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของงานอันเป็นจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ครูควรจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกให้อยู่ในลักษณะที่จะต้องมีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน บทบาทหน้าที่ในการทำงานเพื่อการเรียนรู้มีจำนวนมาก เช่น บทบาทผู้นำกลุ่ม ผู้สังเกตการณ์ เลขานุการ ผู้เสนอผลงาน ผู้ตรวจสอบผลงาน เป็นต้น

1.5 จัดสถานที่ให้เหมาะสมในการทำงานและการมีปฏิสัมพันธ์กัน ครูจำเป็นต้องคิดออกแบบการจัดห้องเรียนหรือสถานที่ที่จะใช้ในการเรียนรู้ให้เอื้อและอำนวยความสะดวกต่อการทำงานของกลุ่ม

1.6 จัดสาระ วัสดุ หรืองานที่จะให้ผู้เรียนทำ วิเคราะห์สาระ/งาน/หรือวัสดุที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และจัดแบ่งสาระหรืองานนั้น ๆ ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกลุ่มและพึ่งพากันในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม

2. ด้านการสอน ครูควรมีการเตรียมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนี้

2.1 อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับงานของกลุ่ม ครูควรอธิบายถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน เหตุผลในการดำเนินการต่าง ๆ รายละเอียดของงาน และขั้นตอนในการทำงาน

2.2 อธิบายเกณฑ์การประเมินผลงาน ผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจตรงกันว่าความสำเร็จของงานอยู่ตรงไหน งานที่คาดหวังจะมีลักษณะเป็นอย่างไร เกณฑ์ที่จะใช้ในการวัดความสำเร็จของงานคืออะไร

2.3 อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการของการพึ่งพาและเกื้อกูลกัน ครูควรอธิบายกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา บทบาทหน้าที่ และระบบการให้รางวัลหรือประโยชน์ที่กลุ่มจะได้รับในการร่วมมือกันเรียนรู้

2.4 อธิบายวิธีการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับในการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม

2.5 อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการในการตรวจสอบความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย เช่น การสุ่มเรียกชื่อผู้เสนอผลงาน การทดสอบ การตรวจสอบผลงาน เป็นต้น

2.6 ชี้แจงพฤติกรรมที่คาดหวัง หากครูชี้แจงให้ผู้เรียนได้รู้อย่างชัดเจนว่า ต้องการให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง จะช่วยให้ผู้เรียนรู้ความคาดหวังที่มีต่อตนเอง และพยายามจะแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา

3. ด้านการควบคุมกำกับและการช่วยเหลือกลุ่ม

3.1 ดูแลให้สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด

3.2 สังเกตการณ์การทำงานร่วมกันของกลุ่ม ตรวจสอบว่า สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในงาน หรือบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิก ให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้แรงเสริม และบันทึกข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของกลุ่ม

3.3 เข้าไปช่วยเหลือกลุ่มตามความเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานและการทำงาน เมื่อพบว่ากลุ่มต้องการความช่วยเหลือ ครูสามารถเข้าไปชี้แจง สอนซ้ำ หรือให้ความช่วยเหลือในเรื่องอื่น ๆ ได้ ตามความเหมาะสม

3.4 สรุปการเรียนรู้ ครูควรให้กลุ่มสรุปประเด็นการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้มีความชัดเจนขึ้น

4. ด้านการประเมินผลและวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้

4.1 ประเมินผลการเรียนรู้ ครูควรประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งของตนเอง และของเพื่อนด้วย

4.2 วิเคราะห์กระบวนการทำงานและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ครูควรจัดให้ผู้เรียนมีเวลาในการวิเคราะห์การทำงานของกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีโอกาสร่วมกันทบทวนบทเรียนของกลุ่มตนเอง และหาวิธีการที่จะปรับปรุงแก้ไข

ในการดำเนินการดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่ครูจำเป็นต้องทำในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ครูแต่ละคนสามารถคิดวางแผนหรือออกแบบการเรียนการสอนของตน โดยอาศัยวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่าน ได้คิดค้นวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีรูปแบบลักษณะ หรือขั้นตอน แตกต่างกันไป เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น (Davidson, 1994, pp. 13 - 30 อ้างถึงใน ทิศนา แจมณี, 2547, หน้า 105) ได้รวบรวมรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทั้งที่เรียกว่า “Cooperative Learning” และ “Collaborative Learning” ที่ได้รับการนิยามอย่างกว้างขวาง ได้ทั้งหมด 6 รูปแบบ คือ “Student Team Learning” “Learning Together” “Group Investigation” “The Structural Approach” “Complex Instruction” และ “The Collaborative Approach”

การเรียนรู้แบบร่วมมือทั้ง 6 รูปแบบ ดังกล่าว ต่างก็เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พึ่งพาและเกื้อกูลกัน สมาชิกในกลุ่มสามารถปรึกษาหารือและมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด สมาชิกทุกคนมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ และสามารถตรวจสอบได้ สมาชิกกลุ่มต้องใช้ทักษะการทำงานกลุ่มและการสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการทำงานหรือการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้ง

มีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงานร่วมกัน ในส่วนที่ต่างกันนั้น มักจะเป็นความแตกต่างในเรื่องของวิธีการจัดกลุ่ม วิธีการในการฟังพากัน วิธีการทดสอบ กระบวนการในการวิเคราะห์กระบวนการทำงานกลุ่ม บรรยากาศของกลุ่ม บทบาทของผู้เรียน ผู้นำกลุ่ม และบทบาทของครูด้วย

นอกจากนี้ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 36 - 41) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเทคนิคที่ควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้นำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือทั้ง 6 รูปแบบดังกล่าวข้างต้นมาผสมผสานกันเป็นเทคนิคที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีหลายเทคนิคให้ครูได้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และเนื้อหาที่นำมาสอน ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw)

เป็นเทคนิควิธีที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อส่งเสริมความร่วมมือ และเป็นการถ่ายทอดความรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป็นเทคนิคที่นิยมใช้ในรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนเนื้อหาวิชาจากตำราเรียน เช่น วิชาที่จำเป็นต้องอาศัยความจำ ขั้นตอนของกิจกรรม ประกอบด้วย

- 1.1 ครูแบ่งเนื้อหาที่จะเรียนออกเป็นหัวข้อย่อย ให้เท่ากับจำนวนสมาชิกที่มีในกลุ่ม
- 1.2 จัดกลุ่มผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มมีผู้เรียนความสามารถกัน หรือ เรียกว่ากลุ่มบ้าน (Home Group) แล้วมอบหมายให้สมาชิกแต่ละคนศึกษาหัวข้อที่ต่างกัน
- 1.3 ผู้เรียนที่ได้รับหัวข้อเดียวกันจากแต่ละกลุ่มมานั่งด้วยกัน เพื่อทำงาน และศึกษาร่วมกันในหัวข้อดังกล่าว เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group)
- 1.4 สมาชิกแต่ละคนออกจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับไปกลุ่มเดิมของตนผลัดกันอธิบายเพื่อถ่ายทอดความรู้ที่ตนศึกษาให้เพื่อนฟังจนครบทุกหัวข้อ
- 1.5 ครูทดสอบเนื้อหาที่ศึกษา โดยผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบ แต่ละคนจะได้รับคะแนนเป็นรายบุคคล แล้วนำคะแนนของทุกคนในกลุ่ม Home Group มารวมกัน และหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด จะได้รับรางวัล

2. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ที.จี.ที (TGT)

กระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบ “TGT” Team Games Tournament เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนที่ต้องการให้กลุ่มผู้เรียนได้ศึกษาประเด็น หรือ ปัญหาที่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว เช่น การคำนวณในวิชาคณิตศาสตร์ การใช้ภาษา ภูมิศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ขั้นตอนของกิจกรรมประกอบด้วย

- 2.1 ครูนำเสนอประเด็นหรือข้อความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน โดยอาจนำเสนอด้วยสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจหรือใช้การอภิปรายทั้งห้องเรียน โดยครูเป็นผู้ดำเนินการ

2.2 แบ่งกลุ่มนักเรียนโดยจัดให้ความสามารถและเพศ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิก 4 - 5 คน (เรียกกลุ่มนี้ว่า Study Group หรือ Home Group) กลุ่มดังกล่าวนี้จะศึกษาบทวนเนื้อหาข้อความที่ครูนำเสนอ สมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถสูงกว่าจะทำหน้าที่ช่วยเหลือสมาชิกที่มีความสามารถด้อยกว่า เพื่อเตรียมกลุ่มสำหรับการแข่งขันในช่วงท้ายสัปดาห์ หรือ ทำบทเรียน

3. จัดการแข่งขันโดยจัดโต๊ะแข่งขันและทีมแข่งขัน (Tournament Teams) ที่มีตัวแทนของแต่ละกลุ่ม ที่มีความสามารถใกล้เคียงกันมาร่วมแข่งขันตามรูปแบบและกติกาที่กำหนด ข้อคำถามที่ใช้ในการแข่งขันจะเป็นคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนมาแล้วและมีการฝึกฝนเตรียมพร้อมในกลุ่มมาแล้วควรให้ทุกกลุ่มเริ่มทำการแข่งขันพร้อมกัน

4. ให้คะแนนในการแข่งขัน โดยให้จัดลำดับคะแนนผลการแข่งขันในแต่ละโต๊ะแล้วผู้เล่นจะกลับเข้ากลุ่มเดิมของตน

5. นำคะแนนการแข่งขันของแต่ละคนมารวมกันเป็นคะแนนของทีม ทีมที่ได้คะแนนรวม หรือค่าเฉลี่ยสูงสุดจะได้รับรางวัล

3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ เอส. ที. เอ. ดี. (STAD)

รูปแบบ STAD ย่อมาจาก Student Teams Achievement Divisions พัฒนามาจากเทคนิค TGT แต่จะการใช้การทดสอบรายบุคคลแทนการแข่งขัน มีขั้นตอนกิจกรรมดังนี้

3.1 ครูนำเสนอประเด็นหรือเนื้อหาใหม่ โดยอาจนำเสนอด้วยสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจมาใช้ในการสอนโดยตรง หรือตั้งประเด็นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย

3.2 จัดผู้เรียนเป็นกลุ่ม-กลุ่มละ 4 - 5 คน ให้สมาชิกมีความสามารถละกันมีทั้งความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ

3.3 แต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาบทวนเนื้อหาที่ครูนำเสนอให้เข้าใจ

3.4 ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มทำแบบทดสอบ (Quiz) เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน

3.5 ตรวจคำตอบของผู้เรียน นำคะแนนของสมาชิกทุกคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนของกลุ่มสูงสุด กลุ่มนั้นจึงจะเป็นกลุ่มที่ได้รับชัยชนะ

4. กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบ ที. เอ. ไอ. (TAI)

รูปแบบ TAI มาจาก Team - Assisted Individualization เป็นกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคล มากกว่าการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่ม เหมาะสำหรับการสอนคณิตศาสตร์ การจัดกลุ่มผู้เรียนจะคล้ายกับเทคนิค STAD และ TGT แต่ในเทคนิคนี้ ผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้และทำงานตามระดับความสามารถของตน เมื่อทำงานในส่วนของคนเสร็จแล้วจึงจะไปจับคู่หรือเข้ากลุ่มทำงาน ขั้นตอนของกิจกรรมประกอบด้วย

4.1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง - กลาง - อ่อน) กลุ่มละ 4 คน และเรียกกลุ่มนี้ว่า Home Group

4.2 ผู้เรียนทบทวนสิ่งที่เรียนมาแล้ว หรือศึกษาประเด็น/ เนื้อหาใหม่ โดยการอภิปรายสรุปข้อความรู้ หรือถามตอบ

4.3 ผู้เรียนแต่ละคนทำใบงานที่ 1 แล้วจับคู่กันภายในกลุ่มของตนเพื่อ แลกเปลี่ยนกันตรวจใบงานที่ 1 เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และอธิบายข้อสงสัยและข้อผิดพลาดของคู่ของตนเอง และเมื่อผู้เรียนคู่ใดทำใบงานที่ 1 ได้ถูกต้องร้อยละ 75 ขึ้นไป ให้ทำใบงานชุดที่ 2 แต่หากคนใดคนหนึ่ง หรือทั้งคู่ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 75 ให้ผู้เรียนทั้งคู่ทำใบงานชุดที่ 3 หรือ 4 จนกว่าจะทำให้ถูกต้องร้อยละ 75 ขึ้นไป จึงจะผ่านได้

4.4 ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบ (Quiz)

4.5 นำคะแนนผลการทดสอบของแต่ละคนมารวมกันเป็น คะแนนกลุ่ม หรือใช้คะแนนเฉลี่ย (กรณีจำนวนคนแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน)

5. กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบ จี. ไอ. (GI)

GI คือ Group Investigation รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยกันไปสืบค้นข้อมูลมาใช้ในการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือที่สำคัญอีกเทคนิคหนึ่งเป็นการจัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อเตรียมทำโครงงานกลุ่มหรือทำงานที่ครอบคลุมหมาย ก่อนใช้เทคนิคนี้ครูควรฝึกทักษะการสื่อสาร และทักษะทางสังคมให้แก่ผู้เรียนก่อน เทคนิคนี้เหมาะสำหรับการสืบค้นความรู้หรือแก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบในประเด็นหรือหัวข้อที่สนใจ เช่น การเรียนในวิชาชีววิทยา หรือ สิ่งแวดล้อม ขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนประกอบด้วย

5.1 ครูและผู้เรียนร่วมกันอภิปราย ทบทวนเนื้อหาหรือประเด็นที่กำหนด

5.2 แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ละความสามารถกลุ่มละ 2 - 4 คน

5.3 แบ่งเรื่องที่จะศึกษาเป็นหัวข้อย่อย แต่ละหัวข้อจะเป็นใบงานที่ 1 ใบงานที่ 2 ใบงานที่ 3 เป็นต้น

5.4 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเลือกทำหนึ่งหัวข้อ (ใบงานเพียงใบเดียว) โดยให้นักเรียนที่เรียนอ่อนในกลุ่มเลือกข้อย่อยที่จะศึกษาก่อนหรืออาจให้ผู้เรียนในกลุ่มแบ่งกันหาคำตอบตามใบงาน แล้วนำคำตอบทั้งหมดมารวมเป็นคำตอบที่สมบูรณ์

5.5 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเรื่องจากใบงานที่ศึกษา จนเป็นที่เข้าใจของทุกคนในกลุ่ม

5.6 ให้แต่ละกลุ่มรายงานผลการศึกษา โดยเริ่มจากกลุ่มที่ทำใบงานที่ 1 จนถึงใบงานสุดท้าย แล้วชมเชยกลุ่มที่ทำงานได้ถูกต้องที่สุด

6. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ แอล.ที. (LT)

LT มาจากคำว่า Learning Together ซึ่งมีกระบวนการที่ง่ายไม่ซับซ้อน วิธีนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการสอนวิชาที่มีโจทย์ปัญหา การคำนวณ หรือ การฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการโดยมีขั้นตอน ดังนี้

6.1 ครูและนักเรียนอภิปราย สรุปเนื้อหาที่เรียนในคาบที่แล้ว

6.2 แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มละความสามารถกัน กลุ่มละ 4 - 5 คน

6.3 ครูแจกใบงานกลุ่มละ 1 แผ่น

6.4 แบ่งหน้าที่ของผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่ม ดังนี้

คนที่ 1 อ่านคำสั่งหรือขั้นตอนในการดำเนินงาน

คนที่ 2 ฟังขั้นตอนและจดบันทึก

คนที่ 3 อ่านคำถามและหาคำตอบ

คนที่ 4 ตรวจสอบคำตอบ (ข้อมูล)

6.5 แต่ละกลุ่มส่งกระดาษคำตอบเพียงแผ่นเดียวหรือส่งงาน 1 ชิ้น ผลงานที่เสร็จและส่งเป็นผลงานที่ทุกคนในกลุ่มยอมรับ ซึ่งทุกคนในกลุ่มจะได้คะแนนเท่ากัน

6.6 ปิดประกาศชมเชยกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด

7. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ เอ็น. เอช. ที (NHT)

รูปแบบ NHT หรือ Numbered Heads Together เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการทบทวนหรือ ตรวจสอบความเข้าใจ ขั้นตอนการเรียนประกอบด้วย

7.1 เตรียมประเด็นปัญหา/ ข้อคำถามที่จะให้ผู้เรียนศึกษา

7.2 แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละ 4 คน ประกอบด้วยผู้ที่เรียนเก่งคนหนึ่ง ผู้ที่เรียนปานกลางสองคน และผู้ที่เรียนอ่อนคนหนึ่ง แต่ละคนมีหมายเลขประจำตัว

7.3 ถามคำถาม/ มอบหมายงานให้ทำ

7.4 ให้ผู้เรียนอภิปรายในกลุ่มย่อยจนมั่นใจว่าสมาชิกในกลุ่มทุกคนเข้าใจคำตอบ

7.5 ครูถามคำถามในประเด็นที่กำหนดโดยเรียกหมายเลขประจำตัวผู้เรียนคนใดคนหนึ่งในกลุ่มตอบ

7.6 ให้คำชมเชยกลุ่มที่สมาชิกในกลุ่มสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องมากที่สุด ผู้เรียนทุกคนตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำตอบที่ตนและกลุ่มร่วมกันศึกษา ชักถาม ทำความเข้าใจข้อคำตอบจนกระจ่างชัดเจน

8. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ Co-op Co-op

เป็นเทคนิคที่เน้นการทำงานร่วมกัน โดยสมาชิกของกลุ่มที่มีความสามารถและความถนัดต่างกันได้แสดงบทบาทหน้าที่ที่ตนถนัดเต็มที่ ผู้เรียนเก่งได้ช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการคิดระดับสูงทั้งการวิเคราะห์และสังเคราะห์ และเป็นวิธีการที่สามารถนำไปใช้สอนในวิชาใดก็ได้ มีขั้นตอนกิจกรรม ดังนี้

- 8.1 กำหนดขอบข่ายประเด็น หรือเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษา
- 8.2 ผู้เรียนทั้งชั้นเรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นหรือหัวข้อที่จะศึกษา
- 8.3 กำหนดกลุ่มย่อย โดยให้สมาชิกกลุ่มมีความสามารถคละกัน
- 8.4 แต่ละกลุ่มเลือกหัวข้อที่จะศึกษา
- 8.5 สมาชิกในแต่ละกลุ่มช่วยกันกำหนดหัวข้อย่อย แล้วแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยให้สมาชิกแต่ละคนเลือกศึกษาหัวข้อย่อยคนละหนึ่งหัวข้อ
- 8.6 สมาชิกนำผลงานมารวมกันเป็นงานกลุ่ม อาจมีการอ่านทบทวนและปรับแต่งภาษาให้ผลงานกลุ่มที่ทำร่วมกัน มีความสละสลวยต่อเนื่อง เตรียมผู้ที่จะนำเสนอผลงานกลุ่ม
- 8.7 นำผลงานกลุ่มเสนอต่อชั้นเรียน
- 8.8 ทุกกลุ่มช่วยกันประเมินผล โดยประเมินทั้งกระบวนการทำงานกลุ่มและผลงานกลุ่ม

นอกจากการเรียนรู้แบบร่วมมือทั้ง 6 รูปแบบนี้แล้ว ทิศนา ขัมมณี (2545, หน้า 268 - 269) ได้นำรูปแบบการเรียนรู้ทั้ง 6 รูปแบบ มาผสมผสานและเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้ไว้เพิ่มเติมอีก 2 รูปแบบ ดังนี้

9. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ซี.ไอ.อาร์.ซี (CIRC)

รูปแบบ CIRC หรือ “Cooperative Integrated Reading and Composition” เป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือที่ใช้ในการสอนอ่านและเขียนโดยเฉพาะ รูปแบบนี้ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการอ่านแบบเรียน การสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ และการบูรณาการภาษากับการเรียน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

- 9.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนตามระดับความสามารถในการอ่าน นักเรียนแต่ละกลุ่มจับคู่ 2 คน หรือ 3 คน ทำกิจกรรมการอ่านแบบเรียนร่วมกัน
- 9.2 ครูจัดทีมใหม่ให้แต่ละทีมมีนักเรียนต่างระดับความสามารถอย่างน้อย 2 ระดับ ทีมทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น เขียนรายงาน แต่งความ ทำแบบฝึกหัด และแบบทดสอบต่าง ๆ และมีการให้คะแนนผลงานของแต่ละทีม

9.3 ครูพบกลุ่มการอ่านประมาณวันละ 20 นาที แจงจุดประสงค์ในการอ่าน แนะนำศัพท์ใหม่ ทบทวนศัพท์เก่า ต่อจากนั้นครูจะกำหนดและแนะนำเรื่องที่จะอ่าน แล้วให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ เช่น อ่านเรื่องในใจแล้วจับคู่อ่านออกเสียงให้เพื่อนฟัง และช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่อง

9.4 หลังจากกิจกรรมการอ่าน ครูนำการอภิปรายเรื่องที่อ่าน โดยครูจะเน้นการฝึกทักษะต่าง ๆ ในการอ่าน เช่น การจับประเด็นปัญหา การทำนาย เป็นต้น

9.5 นักเรียนรับการทดสอบการอ่านเพื่อความเข้าใจ นักเรียนจะได้รับคะแนนทั้งรายบุคคล และรายทีม

9.6 นักเรียนจะได้รับการสอนและฝึกทักษะการอ่านสัปดาห์ละ 1 วัน เช่น ทักษะการจับใจความสำคัญ ทักษะการอ้างอิง ทักษะการใช้เหตุผล เป็นต้น

9.7 นักเรียนจะได้รับชุดการเรียนรู้การสอนเขียน ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกหัวข้อการเขียนได้ตามความสนใจ นักเรียนจะช่วยกันวางแผนเขียนเรื่อง และช่วยกันตรวจสอบความถูกต้อง

9.8 นักเรียนจะได้รับการบ้านให้เลือกอ่านหนังสือที่สนใจ และเขียนรายงานเรื่องที่อ่านเป็นรายบุคคล โดยให้ผู้ปกครองช่วยตรวจสอบพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนที่บ้าน โดยมีแบบฟอร์มให้

10. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบคอมเพล็กซ์ (Complex Instruction)

รูปแบบนี้ พัฒนาขึ้นโดยเอลิซาเบธ โคเฮน และคณะ (Elizabeth Cohen) เป็นรูปแบบที่คล้ายคลึงกับรูปแบบ จี.ไอ. เพียงแต่จะเน้นการสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่มมากกว่าการทำเป็นรายบุคคล นอกจากนี้งานที่ให้อย่างมีลักษณะของการประสานสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทักษะหลายประเภท และเน้นการให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยการจัดงานให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องค้นหาความสามารถเฉพาะทางของผู้เรียนที่อ่อน ซึ่ง โคเฮน เชื่อว่า หากผู้เรียนได้รับรู้ว่าคุณมีความถนัดในด้านใด จะช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองในด้านอื่นๆ ด้วย รูปแบบนี้จะไม่มีการใช้กลไกของการให้รางวัล เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ได้ออกแบบให้งานที่แต่ละบุคคลทำ สามารถสนองตอบความสนใจของผู้เรียนและสามารถจูงใจผู้เรียนแต่ละคนอยู่แล้ว

จากการศึกษาความรู้เรื่องรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้ ผู้วิจัยมีแนวคิดในการนำรูปแบบการเรียนรู้ มาจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการบูรณาการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละชุดการสอน จะกำหนดให้ผู้เรียนแบ่งเป็น

กลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละประมาณ 3 - 6 คน โดยที่สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนจะมีความสามารถที่แตกต่างกันออกไป สมาชิกในกลุ่มร่วมมือกันในการเรียนรู้ โดยจะเน้นการจัดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา การปฏิบัติจริง การเสริมสร้างความมีประชาธิปไตยในชั้นเรียน การฝึกทักษะและเสริมสร้างนิสัยความรับผิดชอบร่วมกัน รวมถึงการเรียนรู้ที่ต้องการเน้นคุณธรรม จริยธรรม และความร่วมมือกันในกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งจะเป็นผลให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำผลงานออกมาได้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

จากจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น โดยยึดกรอบตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นั้นผู้วิจัยได้นำมากำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยยึดการจัดการเรียนการสอนภาษาตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร คือ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่มีการฝึกปฏิบัติที่สามารถนำภาษาที่เรียนไปใช้ได้จริงในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกใช้ภาษาให้มาก โดยการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น นอกจากนี้ผู้วิจัยจะนำการสอนแบบบูรณาการมาสอดแทรกไว้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ เป็นการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ภาษาที่บูรณาการทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน โดยนำความรู้จาก 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการร่วมกัน ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา นำมาบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยนำเนื้อหาสาระมาจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย และระดับชั้นของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกลยุทธ์ในการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น กลยุทธ์ในการสื่อสาร ทักษะการจำ ทักษะการถาม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การประเมินตนเอง การวางแผน และ เน้นกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและร่วมมือกันในการทำงาน โดยชุดการสอนภาษาอังกฤษแนวบูรณาการ ที่ใช้แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1 ขั้นสร้างความสนใจ คือ ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้มีความสนใจในสิ่งที่จะเรียนรู้

2 ขั้นนำเสนอเนื้อหาบทเรียน คือ ผู้สอนบอกวัตถุประสงค์ในการสอน และข้อมูลทางภาษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งแนวทางการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์

3 ขั้นฝึกภาษา คือ ผู้เรียนเริ่มใช้ภาษาโดยมีการควบคุม การฝึกนี้เน้นให้ผู้เรียนจดจำรูปแบบภาษาโดยการฝึกซ้ำ ๆ

4 ขั้นแสดงและนำเสนอภาษาที่ฝึกเป็นผลงาน คือ มุ่งให้ผู้เรียนทำผลงาน และประสบการณ์ทางภาษาที่เรียนรู้ในชั้นเรียน แสดงออกมาและนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

5. ขั้นสรุป คือ ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ โครงสร้างทางภาษา รวมถึงประโยชน์ที่ได้จากการเรียนในเรื่องนั้น ๆ

6 ขั้นถ่ายโยงการเรียนรู้ คือ ขั้นที่ผู้เรียนนำภาษาและประสบการณ์ มาฝึกทบทวน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนครบองค์ประกอบและบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรดังกล่าว ผู้วิจัยจะกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลจากการเรียนโดยใช้ชุดการสอนภาษาอังกฤษแนวบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดังนี้ คือ ประเมินผลตามสภาพจริง และใช้วิธีการที่หลากหลาย มีการวัดและประเมินผลทั้งด้านเนื้อหา และทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง และประเมินเพื่อนร่วมงาน และให้ผู้เรียนได้เลือกทำงานตามความสนใจของตนเองด้วย

หลักการทางจิตวิทยาในการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

จิตวิทยาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

กรณีการ์ พวงเกษม (2535, หน้า 35 - 43) กล่าวว่าในการเรียนการสอนภาษาให้ได้ผล ผู้สอนต้องมีความเข้าใจจิตวิทยาซึ่งเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ดังนี้

1. จิตวิทยาการศึกษา (Education Psychology)

1.1 ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) นักเรียนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และทักษะนิสัย ดังนั้น ครูจึงต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ ในการจัดกลุ่ม จัดชั้นเรียนให้คล้อยกันระหว่างนักเรียน ปานกลาง และอ่อน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

1.2 ความพร้อม (Readiness) นักเรียนที่มีวัยต่างกัน ความพร้อมย่อมไม่เหมือนกัน จึงต้องมีการตรวจความพร้อมของนักเรียนอยู่เสมอ ครูต้องสำรวจความรู้พื้นฐานของนักเรียนว่าพร้อมที่จะเรียนหรือไม่ อาจให้มีการทบทวนความรู้เดิม การที่นักเรียนมีความพร้อมก็จะทำให้นักเรียน เรียน ได้ดี

1.3 กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ที่มีผลต่อความเจริญงอกงามของบุคคล ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา บุคคลจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

1.4 เป้าหมายการเรียนรู้ (Purposeful Learning) การตั้งเป้าหมายของครูก่อนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อครูจะได้ดำเนินการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เป็นการกระตุ้นความสนใจในบทเรียนให้มากขึ้น เมื่อนักเรียนรู้ว่าจุดมุ่งหมายของการเรียนคืออะไร เรียนแล้วจะได้รับประโยชน์อย่างไร ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นต้องตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมไว้ในแต่ละบทเรียน หรือวิธีการที่ดีที่สุดอีกประการหนึ่ง คือ ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายในการเรียนแต่ละเรื่องไว้

1.5 การเรียนรู้โดยการฝึกฝน (Law of Exercise) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีต่อเมื่อได้มีการฝึกฝนหรือการกระทำซ้ำ ๆ ยิ่งทำได้มากเท่าใดก็จะช่วยให้มีทักษะดีขึ้นเท่านั้น การฝึกฝนบ่อย ๆ จะทำให้เกิดความแม่นยำในเนื้อหาดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการใช้ภาษา การเขียน การอ่าน ถ้าได้ทำบ่อย ๆ ความชำนาญก็จะเกิดขึ้น เขียนผิดน้อยลง อ่านได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

1.6 การเรียนรู้โดยการลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) ภาษาอังกฤษเป็นวิชาทักษะ ผู้เรียนจะมีความคล่องแคล่ว ชำนาญในทักษะภาษาเพราะประสบการณ์ตรงได้ลงมือทำเอง การเรียนโดยที่ผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับความรู้จากการฟัง หรือ จดบันทึกเพียงอย่างเดียว อาจทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนน้อยที่สุด การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาและลงมือทำจริง จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้แน่นขึ้น

1.7 กฎแห่งผล (Law of Effect) มีหลักความจริงว่า เมื่อได้เรียนแล้วผู้เรียนย่อมต้องการจะทราบผลการเรียนของตนว่าเป็นอย่างไร เป็นที่พอใจของผู้สอนหรือไม่ ฉะนั้นเมื่อมีงานให้ผู้เรียนทำแล้วผู้สอนควรตรวจสอบและส่งเสริมให้ทราบโดยเร็ว การเขียนนิชมก็ควรทำด้วยความระมัดระวัง การใช้ถ้อยคำถ้ามีทั้งดีและชมควรชมก่อนติ การติควรเป็นการติเพื่อก่อ มีข้อเสนอแนะลงไปด้วย ผู้เรียนจะได้ทราบส่วนดีที่ภูมิใจ และส่วนบกพร่องที่ต้องแก้ไข ถ้าผู้สอนเข้าใจกฎแห่งผลและทำได้เหมาะสมแล้วผู้เรียนจะมีความพอใจที่ได้ทราบผลการเรียน โดยรวดเร็วถ้าบกพร่องก็พยายามเรียนรู้ใหม่

1.8 กฎแห่งการนำไปใช้ (Law of Use and Disuse) บางทีก็เรียกกฎนี้ว่า กฎแห่งการใช้และไม่ได้ใช้ หมายถึง การเรียนรู้จะเกิดผลดีเมื่อนำความรู้ที่ไปใช้ ตรงข้ามถ้าไม่นำไปใช้ พอเวลาผ่านไปนาน ๆ เข้า ก็จะลืม ยิ่งเป็นวิชาภาษาเรียนแล้วไม่ได้นำไปใช้ก็จะเกิดการลืมได้ง่ายที่สุด